Ազգ
Azg
armenian daily

18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1999 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 196 (1942)

Հայաստանի ... Գրադարան

Ըստ ԵԱՀԿ-ի, Չեչնիան այլեւս Ռուսաստանի ներքին հարցը չէ

ՕՍԼՈ, 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, BBC, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ ԵԱՀԿ նախագահ Կնուտ Վոլեբեկը հայտարարել է, որ Չեչնիայի խաղաղ բնակչության տառապանքներն այնքան մեծ են, որ դա այլեւս միայն Ռուսաստանի ներքին գործը չէ եւ սպառնում է ամբողջ տարածաշրջանի կայունությանը։ Նոյեմբերի 16-ին Վոլեբեկը Ստամբուլում ասել է, որ հենց Ռուսաստանի շահերից է բխում համագործակցությունը ԵԱՀԿ հետ հակամարտության խաղաղական կարգավորման գործում։ Ավելի վաղ մարդու իրավունքների հարցերով ՄԱԿ-ի առաքելության ղեկավար Մերի Ռոբինսոնը լուրջ տագնապ էր արտահայտել Չեչնիայում մարդու իրավունքների խախտումների ծավալի առնչությամբ։

Եվրոպայի սովորական սպառազինության առկա պայմանագրի նոր պայմանները կվավերացվեն Ստամբուլում, բայց Ռուսաստանը հայտարարում է, թե սպառազինությունների կրճատման տարածաշրջանային համաձայնության բացակայությունը կարող է ծգձգել բանակցությունները։ Իսկ Վրաստանի կարծիքով, նոր առաջարկները բավականաչափ մեղմ են եւ չեն կարող ստիպել Ռուսաստանին դուրս բերել իր ուժերը տարածաշրջանից։

ԵԱՀԿ ԳԱԳԱԹԱԺՈՂՈՎ

Ստամբուլում սպասվում է գործնական աշխատանք

ՀՐԱՅՐ ՉՈՐՅԱՆ
Ստամբուլ

Այսօր Ստամբուլում աշխատանքն է սկսում ԵԱՀԿ գագաթաժողովը, որին մասնակից 54 երկրներից շուրջ երեք տասնյակը ներկայացված են նախագահների մակարդակով։

Հայաստանի պաշտոնական պատվիրակությունը նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի գլխավորությամբ Ստամբուլ ժամանեց երեկ, տեղական ժամանակով 12:20, եւ տեղավորվեց «Swissotel Bosphorus» հյուրանոցում, որտեղ, ի դեպ, հանգրվանել է նաեւ նախագահ Ելցինը։ Օրվա երկրորդ կեսին Սեւծովյան տնտեսական համագործակցության մշտական ներկայացուցչությունում տեղի ունեցավ ՍԾՏՀ անդամ պետությունների կամ կառավարությունների ղեկավարների հանդիպում, ուր բացման խոսքով հանդես եկավ հյուրընկալ երկրի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելը։ Համագործակցության գործող նախագահ, Մոլդովայի նախագահ Լուչինսկու խոսքից հետո կարճ ելույթ ունեցան պատվիրակությունների ղեկավարները։

Տես էջ 3

ՆԵՐՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նոր դաշինքների վարկածներ անկայունացած քաղաքական դաշտում

«Միասնությունը» հանրապետության նախագահի հենարա՞նն է

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

Հոկտեմբերի 27-ից հետո հայաստանյան քաղաքական դաշտում, որ թվում էր ամուր եւ կանխատեսելի, վերադասավորումներն անխուսափելի են։ Վարչապետ Վազգեն Սարգսյանի եւ ԱԺ նախագահ Կարեն Դեմիրճյանի սպանությունը գլխատեց «Միասնություն» դաշինքը, փաստացի նաեւ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի քաղաքական-կուսակցական հենարանը։ Վազգեն Սարգսյանի հետ Կարեն Դեմիրճյանին ատպարեզից այդպես դաժան, բայց նպատակամետ հեռացնելը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ ինչ-որ ուժերի (շատ ավելի վեր կանգնած, քան Նաիրի Հունանյանն է՝ իր ծերբակալված 10 անդամից բաղկացած հանցախմբով) անհրաժեշտ է նոր խմբավորումներ ծեւավորել իշխանության ներսում։ Հոկտեմբերի 27-ը ենթադրում է նաեւ նոր՝ վաղաժամ ընտրությունների տարբերակը։ Պատահական չէ, որ 27-ից անմիջապես հետո տարբեր քաղաքական գործիչներ, ինչպես նաեւ զանգվածային լրատվության միջոցներ ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ արտասահմանում, ի մասնավորի՝ Ռուսաստանում, անդրադարձան 2000 թ. գարնանը կամ ամռանը փաքեքային ընտրություններ անցկացնելու տարբերակին՝ եւ ԱԺ-ի, եւ հանրապետության նախագահի։ Որքան էլ Հայաստանում՝ անգամ ներկայիս նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի մակարդակով փորձեն անտեսել կամ նսեմացնել կուսակցությունների դերը, առանց կուսակցական աջակցության ընտրություն կամ վերընտրություն չի կարող լինել։ «Իմ կուսակցությունն իմ ժողովուրդն է» կարգախոսը կիրառելի էր լոկ մեկ անգամ։

Տես էջ 2

Հայաստանի եւ Հունաստանի նկատմամբ մշակվում է Թուրքիայի քաղաքականության նոր հայեցակարգ

ԱՆԿԱՐԱ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐԶ։ Թուրքիայի հզոր եւ ազդեցիկ ARI շարժումը, որը պաշտոնական Անկարայի արտաքին քաղաքական կողմնորոշիչների ծեւավորման «ուղեղի կենտրոնն» է համարվում, սկսել է Հայաստանի եւ Հունաստանի հետ Թուրքիայի փոխհարաբերությունների համար մշակել նոր հայեցակարգ։ Այդ մասին հայտնում է թուրքական «Հյուրիեթ» թերթը։

Այդ աղբյուրի համաձայն, շարժման ներկայացուցիչներն այժմ գտնվում են ԱՄՆ-ում, որտեղ լուրջ խորհրդակցություններ են անցկացնում Վաշինգտոնի հայամետ եւ հունամետ լոբբիների առաջնորդների հետ, մասնավորապես, սենատոր Էդվարդ Քենեդու եւ ԱՄՆ Կոնգրեսի վերին պալատի նախկին նախագահ, ԱՄՆ նախագահի նախկին թեկնածու Բոբ Դոուլի հետ։

Արեւմուտքի դիվանագետների եւ քաղաքագետների մեծամասնությունը ARI շարժման նման նախաձեռնությունը համարել են բավականին կարեւոր՝ ԱՄՆ նախագահի վերջին հայտարարության լույսի ներքո։ Նոյեմբերի 16-ին Անկարայում, նախքան Թուրքիայի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելի հետ հանդիպումը, ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնը հայտարարել է, որ Վաշինգտոնը Թուրքիայի ապագան տեսնում է «ԱՄՆ-ի հետ դաշնակցելու, Եվրոպայի հետ գործակցելու եւ տարածաշրջանի երկրների հետ հաշտվելու մեջ»։ Վերջիններից են, առաջին հերթին, Հայաստանը եւ Հունաստանը, որոնք ըստ էության, Թուրքիայի աշխարհաքաղաքական ախոյաններն են համարվում։

ՏԱՐԱԾՔ

Ռուսական ուղղաթիռները ռումբեր են նետել վրացական Մուցա եւ Արդոն գյուղերի վրա

ԹԲԻԼԻՍԻ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ։ Ռուսական երեք ՄԻ-8 ուղղաթիռներ չորեքշաբթի օրը տեղական ժամանակով ժամը մոտավորապես 12.10 րոպեին ռումբեր են նետել Վրաստանի Դաուշեթի շրջանի Մուցա եւ Արդոն գյուղերի վրա («Շաթիլի» վրացական պահակակետից ոչ հեռու)։ Փրայմ նյուսի թղթակցին հայտնել է Վրաստանի պետական սահմանի պահպանության դեպարտամենտի փոխղեկավար Գելա Խուցիշվիլին։ Նրա ասելով, զոհեր եւ ավերածություններ չկան։ Ուղղաթիռները, նետելով ռումբերը, շարունակել են թռիչքը Չեչնիայի ուղղությամբ։ Վերջին ամիսների ընթացքում սահմանի այդ հատվածով Վրաստան են անցել չեչեն գաղթականներ։ Ինչպես հաղորդում է Փրայմ նյուսի հատուկ թղթակիցը Թուրքիայից, վրաց-ռուսական սահմանում տեղի ունեցած այդ միջադեպի մասին անմիջապես զեկուցվել է Վրաստանի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեին, որը չորեքշաբթի օրը ժամանել է Ստամբուլ՝ մասնակցելու ԵԱՀԿ-ի գագաթնաժողովին։ Մինչդեռ Հյուսիսային Կովկասում դաշնային զորքերի միացյալ խմբավորման մամլո կենտրոնում ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակցին հայտնել են, որ դաշնային օդուժն այսօր գրոհայինների ռազմահանգրվանին հրթիռառմբային հարված է հասցրել Արդունի կիրճում, Վրաստանի սահմանից 5 կիլոմետր հեռավորության վրա։

Թուրքիայի արեւմուտքում նոյեմբերի 17-ի գիշերը կրկին երկրաշարժեր են տեղի ունեցել

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐԶ։ Նոյեմբերի 16-ին ժամը 21:51 Թուրքիայի տարածքում երկրաշարժ է տեղի ունեցել։ Տարերային աղետի էպիկենտրոնը գտնվում էր Բոլու քաղաքի շրջակայքում՝ երկրի արեւմտյան մասում։ Էպիկենտրոնում ցնցումների ուժգնությունը կազմել է 8 բալ։ Հնարավոր են նոր մարդկային զոհեր եւ ավերածություններ, նոյեմբերի 17-ին հաղորդեցին Հայաստանի սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայության մամլո կենտրոնից։ Օտարերկրյա գործակալությունների հաղորդումներով, Թուրքիայի արեւմտյան մասում նոյեմբերի 17-ին՝ գիշերը մի շարք ստորգետնյա ցնցումներ են գրանցվել։ Հազարավոր մարդիկ խուճապահար դուրս են վազել փողոց, նախորդ երկրաշարժերից տուժած շենքերը փլվել են։ Ոստիկանությունը նախազգուշացրել է մարդկանց տուն չվերադառնալ, հատկապես այն քաղաքներում, որոնք առավել շատ են տուժել տարերային աղետից։ Շատերը գիշերում են բաց երկնքի տակ, չնայած ցուրտ եղանակին եւ խոնավությանը։ Նոյեմբերի 17-ի առավոտյան հաջողվել է փրկել 47 տարեկան մի կնոջ, որը վերջին ուժեղ երկրաշարժից հետո 105 ժամ անցկացրել է փլատակների տակ։ Պաշտոնական տվյալներով, զոհերի թիվը հասել է 550-ի, իսկ 3,3 հազար մարդ մարմնական վնասվածքներ է ստացել։ Համաշխարհային բանկն արդեն Թուրքիային տրամադրել է 750 մլն դոլարի վարկ՝ ավերված քաղաքների վերականգնման նպատակով։

ՎԹԱՐ

Կալանավորներին համապատասխան վայրից համապատասխան վայր էին տեղափոխում

«Ազգի» լրագրողները նոյեմբերի 17-ին, ժամը 17:30-ի սահմաններում, «Այրարատ» կինոթատրոնի խաչմերուկում հրազեն էին դարձել, որ քիչ առաջ այդ վայրում վթարվել էր կալանավորներ տեղափոխող մեքենան։ Պարզաբանումների համար դիմեցինք ՀՀ ՆԳՆ հասարակայնության հետ կապերի վարչությանը։ Մեզ տեղեկացրին, որ դեպքը տեղի է ունեցել 17:20-ի սահմաններում։ «Այրարատ» կինոթատրոնի խաչմերուկում երթուղային տրամվայը հարվածել եւ շրջել է ուղեկցող վաշտի կալանավայր տեղափոխող մեքենան, որում գտնվել են 12 կալանավորներ։

Դեպքի վայր ժամանած ՆԳ փոխնախարար Վարդանը եւ համակարգի այլ պաշտոնյաներ կալանավորներին տեղափոխել են քննչական մեկուսարան։ Համաձայն պաշտոնական հաղորդագրության զոհեր եւ վիրավորներ չկան, մարմնական վնասվածքներ է ստացել միայն տրամվայի վարորդը, որը հիվանդանոցում բուժօգնություն ստանալուց հետո երեկոյան դուրս է գրվել։ Քանի որ ՆԳՆ հասարակայնության հետ կապերի վարչության պետի պաշտոնակատար Արտակ Վարդազարյանը չցանկացավ հայտնել կալանավորներին դատարանի՞ց էին տանում եւ ո՞ր մեկուսարան էին առաջնորդում, մեզ համար դժվար է կալանավորների ով լինելու մասին որեւէ դատողություն անել։ Պատասխանը խիստ պաշտոնական էր. «համապատասխան վայրից համապատասխան քննչական մեկուսարան էին տեղափոխում»։

Հիշեցնենք, որ երեկ Երեւանում դատական կարեւոր գործերից միայն Արմեն Տեր-Սահակյանի բանդայի դատն էր ընթանում, որի մասին կարդալ երկրորդ էջում։

Ս. Պ.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընթացիկ

Չնայած մթնոլորտը դեռ հագեցած է օրերս ԱԺ-ում հնչած նախազգուշական հեռախոսազանգից հետո նիստերի դահլիճում հայտնաբերված «նախազգուշական» պայթուցիկի հարուցած տագնապով, այսօր կարելի է արձանագրել, որ նախագահի եւ վարչապետի (հմա՝ նախագահի եւ զինվորական վերնախավի մի մասի) միջեւ առկա տարաձայնություններն առժամանակ հարթված են, եւ երկիրը, էապես թուլացած հոկտեմ-

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 27

Վարկածների «պաստառազմը» շարունակվում է

բերի 27-ին կրած մարդկային եւ բարոյական կորուստներից, վերականգնեց մի պահ կասկածի տակ առնված կայունությունը: Իրողություն, որ ակնհայտորեն ոչ բոլորին է բավարարում: Վերահաստատված հավասարակշռությունից դժգոհ են նրանք, ովքեր փոթորիկ են երազում, կարծես փոթորիկի մեջ է իրենց փրկությունը: Իսկ «քաղաքական դժգոհությունները», ինչպես հայտնի է, հորդում են մամուլ իրար հար եւ նման, նույն աղբյուրներից սնվող զուգերգեր ստեղծելով: Լրատվական վերջին նորույթը բանակում հոկտեմբերի 27-ին, Վազգեն Սարգսյանի սպանությունից առաջացած պայթյունավտանգ իրավիճակի նկարագրությունն էր եւ նախագահին, ըստ այդմ, ներկայացված նշանակումների ցուցակ-պահանջի հոգեբանական հիմնավորումը. ցուցակի միակ նպատակը հրամանատարներին հանդարտեցնելն էր: Այս փաստարկին, սակայն, անհնար է համաձայնել, քանզի, եթե այդպես լիներ, ապա կառավարության ծեւավորումը չէր դառնա այն գործյան հանգույցը, որը «կտրելու» գործընթացը մեկնաբանների մեծ մասը քաղաքական ճգնաժամ որակեցին ընդհուպ մերթ վարչապետի, մերթ նախագահի հրաժարական կանխատեսելով:

Որեւէ մեկը, անշուշտ, չի կասկածում, որ Սպարապետի նկատմամբ իրագործված հաշվեհարդարը ցնցելու էր Հայոց բանակը եւ պաշտպանության նախկին նախարարի զինակիցներին, բայց ո՞վ ասաց, որ ուղեղի մեջ չտեղավորվող այդ ողբերգությունից հետո զինվորական վերնախավը (որն ամենեւին էլ ամբողջ վերնախավը չէր) «կռահումների» մակարդակով պետք է տեղնուտեղը «ֆիքսեր» մեղավորներին եւ նույնիսկ «հինգնադասասանի», «քաղաքը գրավելու», ԱԺ դահլիճ մտնելու, «գնդակահարելու եւ գնդակահարվելու» քայլեր մտածեր: Ըստ որում բանակի հրամանատարների տարերային հույզերին կազմակերպական ծեւ տվող, բանակի հետ որեւէ առնչություն չունեցող, մթնոլորտը շիկացնող անձանց «ինտենսիվ» ջանքերով, որոնք զոհվածների քաղաքացիական հոգեհանգիստն անգամ օգտագործում էին ՀՀ նախագահին «օրինական ճանապարհով պաշտոնանկ անելու» վերաբերյալ բոցաշունչ ճառեր արտասանելու համար:

Միաժամանակ հրապարակ է նետվում ահաբեկիչների նախածեռնած հեղաշրջումը հաղթական ավարտին հասցնելու կոչված ինչ-ինչ խմբավորումների տեղաշարժերի վարկածը: Բանակն իր վճռական գործողություններով կանխել է պետական հեղաշրջումը, պնդում են այդ վարկածի ջատագովները: Այդ վարկածի հիմքում անորոշ մի փաստարկ է. ահաբեկիչները «դուրս ուղղված» կոչեր են արել. «Եկեք, մենք մեր գործն ավարտել ենք, ու նաեւ Սյունիքից ու տարբեր մարզերից՝ մեկ հյուսիսից, մեկ հարավից ՊՆ հասնող պահանջները, թե նկատվում են շարժակազմերի, մեքենաների եւ այլ շարժեր» (մեջբերումը Վահան Շիրխանյանի «Առավոտին» տված հարցազրույցից է):

Նման պահանջներ ստանալու պարագայում ՊՆ առաջին նախածեռնությունը, թվում է, պետք է այդ պահանջներն ստուգելը եւ հեղաշրջման շտապող խմբավորումներն ի հայտ բերելը լիներ: Այդ խմբավորումները, ի վերջո, ասեղ չէին, որ անհետանային մի բուռ Հայաստանում: Հեղաշրջման հեղինակներին ի հայտ բերելու, քննությունն անվերջ հունի մեջ դնելու լավագույն հնարավորությունը հիշյալ կասկածելի շարժերը տեղայնացնելը եւ դրանք իրականացնողներին բացահայտելը չէ՞ր, որն այսօր, օդի մեջ կախված ակնարկների փոխարեն, հասարակայնությանը կհրամցներ հոկտեմբերի 27-ի իրական կազմակերպիչների անունները: Եթե այդ վարկածն, իհարկե, հետին թվով կրկին ջուր պղտորելու նպատակ չի հետապնդում:

Այստեղ, ի դեպ, տեղին է հիշեցնել Վազգեն Մանուկյանի այն նկատառումը, թե Հայաստանում հեղաշրջում իրականացնելու ընդունակ ուժեր չկան, չհաշված բանակը, ինչն այս պարագայում, բնականաբար, բացառվում է: Ուրեմն, Երեւանն այդ ի՞նչ խմբավորումներից էր պաշտպանում հայրենի բանակը՝ կանխելով հեղաշրջումը: Գուցե ՀՀ զինվորական դատախազությունն արդեն ունի՞ այս հարցի պատասխանը...

ՍԱԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Դատական նիստը երկու անգամ ընդմիջվեց ամբաստանյալներին բուժօգնություն ցույց տալու համար

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Արմեն Տեր-Սահակյանի գործով նոյեմբերի 17-ի դատական նիստը երկու անգամ ընդմիջվեց ամբաստանյալներ Արմեն Տեր-Սահակյանին եւ Գեւորգ Դարբինյանին բուժօգնություն ցույց տալու համար: Վճռաբեկ դատարանի շենք ժամանած շտապօգնության բրիգադներն անհրաժեշտ բուժօգնություն ցույց տվեցին ամբաստանյալներին, Տեր-Սահակյանի վատ ինքնազգացողությունը ախտորոշելով որպես նեւրոզի, իսկ Դարբինյանինը՝ ալերգիկ երեւույթների ֆոնի վրա արյան ճնշման բարձրանալու հետեւանք: Ամբաստանյալներին բուժօգնություն ցուցաբերելուց հետո նիստը շարունակվեց:

Վկա Գեորգի Գեւորգյանը, որը 1992 թ. եղել է միլիցիայի հատուկ նշանակության ջոկատի հրամանատար, հայտնեց, որ մեկ անգամ իր մոտ է եկել Արմեն Տեր-Սահակյանը՝ իրեն եւ «տղաներին» ՄՀՆՋ շտապ աշխատանքի ընդունելու խնդրանքով: Հրամանատարը մերժել է, նշելով, որ առանց համապատասխան փաստաթղթեր ներկայացնելու հնարավոր չէ աշխատանքի ընդունել: Սակայն հետագայում նա տեսել է հրաման առ այն, որ հիշյալ անձինք ընդունված են աշխատանքի, նրանց տրվել են համապատասխան վկայականներ եւ հաշվեցուցակային զենք: Նրանք աշխատանքի չէին գալիս, սակայն ներքին զորքերի հրամանատար Վահան Հարությունյանի խոսքերից Գեւորգյանը գիտեր, որ նրանց կողմից իրականացվում է պետական հեռուստատեսության երկու տաղավարների պահպանությունը: Վկան հաստատեց, որ Արմեն Տեր-Սահակյանին տեսել է ներքին զորքերի վարչությունում Վահան Հարությունյանի եւ այն ժամանակ ներքին գործերի նախարար Վանո Սիրադեղյանի շրջապատում: Նա հաստատեց նաեւ իր նախաքննական ցուցմունքներն այն մասին, թե զենքի հանձնման եւ ստացման մատյանում Տեր-Սահակյանն ու ընկերները ներկայացված են որպես Սիրադեղյանի թիկնապահներ:

ՆԳ համակարգի օպերլիազոր Վարդգես Սարգսյանը հայտնեց, որ 1992 կամ 1993 թ. Խորհրդային ՆԳ բաժին են բերվել անձինք եւ մեքենան, որում հայտնաբերվել է կտրված փողով «Կալաշնիկով» տիպի ինքնաձիգ: Ըստ գործի նյութերի, բերման ենթարկվածների թվում եղել են Տեր-Սահակյանի խմբի անդամներ, որոնք ազատ են արձակվել Տեր-Սահակյանի միջնորդությունից հետո:

Նիստում հարցաքննվեցին ընդհանուր թվով 4 վկաներ: Այսպիսով, դատարան են ներկայացել 204 վկաներից 107-ը:

ՆԵՐՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նոր դաշինքների վարկածներ անկայունացած քաղաքական դաշտում

Սկիզբը էջ 1

Հանրապետության նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, ինչպես նաեւ ասպարեզում գործող անհատ գործիչները փորձելու են ամրակայել իրենց դիրքերը: Կառավարության կազմի համար մղված անթաքույց հակամարտությունն ուղղակի ապացույցն է այս իրողության: Հանրապետության նախագահի նոյեմբերի 16-ի հեռուստաասուլիսում պատահական չէ, որ հնչեց հարցադրումը «Միասնության» ապագայի վերաբերյալ: Ռոբերտ Քոչարյանն իրատես էր. «Միասնությունը» պետք է փորձի իր ներսում նոր լիդերներ գտնել, ինչն, անշուշտ, դժվար է լինելու՝ եւ ժամկետն է փոքր, եւ առկա գործիչների շրջանակն է չափազանց սեղմ: Ի վերջո, հոկտեմբերի 27-ից անմիջապես հետո ՀԺԿ վարչության անդամ Արամայիս Բարսեղյանի կողմից որպես Կարեն Դեմիրճյանի իրավաժառանգորդ Ստեփան Դեմիրճյանի առաջքաշումը նշանակում էր, որ ՀԺԿ-ն այլընտրանք չի տեսնում եւ կառչում է առաջին իսկ փրկօղակից, ինչը տեղի ունեցավ նաեւ վարչապետի նշանակման պարագայում, երբ Ռոբերտ Քոչարյանն իրեն առաջարկված վարչապետի մի քանի թեկնածուներից միարժեք գերադասեց Վազգեն Սարգսյանի եղբորը: Նման փրկօղակները, սակայն, ժամանակավոր են, մարտավարական, որոնց ներքո ավելի ուշ կա՛մ պետք է ծեւավորվի հստակ ռազմավարություն, կա՛մ դրանք կդադարեն լողալ ջրի երեսին:

ՀԺԿ-«Իրավունք եւ միաբանություն» եւ Ռոբերտ Քոչարյան կամ Վազգեն Մանուկյան

Դաշինքներ սկսելու են որոնել ամենից առաջ ԱԺ-ում ներկայացված քաղաքական ուժերն՝ իբրեւ ավելի կազմակերպված եւ գործունակ մարդկային եւ ֆինանսական ներուժ ունեցող: ՀԺԿ-ի հետ ազդեցիկ քաղաքական ուժերը ցանկանում են հավակնել նվազագույնը մարտավարական համագործակցության: Այս տեսանկյունից փաստենք մի դիտարկում. «Իրավունք եւ միաբանություն» խմբակցությունը փորձում է մերձենալ «Միասնության» ՀԺԿ թեւի հետ: Օրերս այս խմբակցության գործիչներից մի քանիսն «Ազգի» հետ զրույցում, որին ներկա էին նաեւ ՀԺԿ անդամներ, բարձրացրին «Իրավունք եւ միաբանություն»-ՀԺԿ դաշինքի խնդիրը՝ հեռահար նպատակադրմամբ: Զրույցն անշուշտ հետախուզական էր, եւ երկու կողմերն էլ փորձում էին ճշտել դիմացինի մտադրությունները:

«Հանրապետականի» հետ դաշինք կնքելու մտադրություն դեռեւս ոչ մի կուսակցություն ի հայտ չի բերում, պատճառը թերեւս այն է, որ 99 թ. մայիսի 30-ի ԱԺ ընտրություններում, ինչպես նաեւ 98 թ. նախագահական ընտրությանը ՀԺԿ-ն ապացուցել է զանգվածային կուսակցություն լինելու իր առավելությունները, լայն հասարակության կողմից ավելի ընդունված լինելու հանգամանքը, սոցիալական ուղղվածությունը: ՀԺԿ-ն դեռեւս նոր ու մաքուր էջից է սկսում իր կուսակցական կենսագրությունը, եւ անհնար է նրան վարկաբեկել կոմպրոմատների հեղեղով կամ անցյալի վկայակոչումով: Հետեւաբար ՀԺԿ դաշնակիցը լինել խիստ գայթակղիչ է: Եթե ելնենք այն իրողությունից, որ այսօր «Իրավունք եւ միաբանության» աջակիցը համարվող ԼՂՀ բանակի հրամանատար Սամվել Բաբայանը զորակցում է Ռոբերտ Քոչարյանին (վկա՝ նրա մի շարք հարցազրույցները), ապա նման դաշինքը ոչ միայն տեսական է, այլեւ՝ նախընտրելի: Որքանո՞վ կհաջողվի Ռոբերտ Քոչարյանին եւ ՀԺԿ-ին «Իրավունք եւ միաբանություն» դաշինքի միջնորդությամբ հաղթահարել միմյանց հանդեպ ունեցած նախապաշարումները, դժվար է կանխատեսել: Երկու կողմից էլ կան բարդույթներ եւ խանգարիչ հանգամանքներ: Բայց այս ԱԺ-ում ՀԺԿ պատգամավորների այն թեւը, որ հանրապետականների հանդեպ վերապահում ունի, արդեն իսկ գործընկերային հարաբերություններ էր հաստատել «Իրավունք եւ միաբանության» պատգամավորների հետ:

ՀԺԿ-ի հանդեպ որոշակի շահագրգռություն կարող է ցուցաբերել նաեւ ԱԺՄ-ն, ավելի ստույգ՝ Վազգեն Մանուկյանը, որը մեր քաղաքական դաշտում մնացած հին ամենացայտուն լիդերներից է եւ հնարավոր նոր ընտրություններում բնականաբար հավակնելու է լուրջ դերակատարման, միայն ԱԺՄ-ով դա անպատկերացնելի է: Ի դեպ, ՀԺԿ պատգամավորների հետ զրույցներում մեզ հաջողվեց գտնել Վազգեն Մանուկյանին բավական անկեղծ համակիրների, համենայն դեպս, այս քաղաքական գործչի հնարավորությունները ՀԺԿ պատգամավորները չեն անտեսում:

Հայաստանին սպասում է թեժ դեկտեմբեր, որի ընթացքում հնարավոր են քաղաքական ապահարզաններ եւ պսակադրություններ, որոնք էլ կկանխորոշեն թե խորհրդարանական եւ նախագահական ընտրությունների ժամկետները, թե հոկտեմբերի 27-ի ահաբեկչությամբ պարտադրված նոր իշխանությունը:

Ազգային ժողովի աշխատակազմի ղեկավար է նշանակվել Հայկ Քոթանյանը

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի նոյեմբերի 17-ի հրամանով ԱԺ աշխատակազմի ղեկավար է նշանակվել Հայկ Եղիազարի Քոթանյանը:

Ինչպես հայտնում են ԱԺ հասարակայնության հետ կապերի վարչությունից, մինչ այդ Հայկ Քոթանյանը աշխատել է որպես ՀՀ փոստի եւ հեռահաղորդակցության նախարարության ֆինանսատնտեսագիտական վարչության պետ: 1992-93 թթ. եղել է ՀՀ կառավարության գործերի կառավարիչը:

Հիշեցնենք, որ ԱԺ աշխատակազմի ղեկավարի պաշտոնը մինչ օրս զբաղեցնում էր Տիգրան Բալայանը:

Ի լուր լրագրողների

Մամուլի ազգային ակումբը «Հրատապ թեմա» ծրագրի շրջանակներում լրագրողներին հրավիրում է հանդիպման ՀԺԿ վարչության անդամ, ԱԺ պատգամավոր Հմայակ Հովհաննիսյանի հետ: Հանդիպումը կկայանա հինգշաբթի, նոյեմբերի 18-ին, ժամը 11:00-ին, «Հոլսթեն» սրճարանում:

Նույն ծրագրի շրջանակներում, ուրբաթ, նոյեմբերի 19-ին, ժամը 11:00-ին, «Հոլսթեն» սրճարանում լրագրողները հրավիրվում են հանդիպման «Օրինաց երկիր» կուսակցության նախագահ, ԱԺ պատգամավոր Արթուր Բաղդասարյանի հետ: Սրճարանի հասցեն՝ Բուզանդի 1/3:

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Ը տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 529353, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՀՐԱՅՐ ԶՕՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայութիւն / 562941
Apple Macintosh համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՐՑ-ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Իսկ եթե հանկարծ Բաքու-Ջեյհան նավթամուղն անցնի Հայաստանո՞վ

Անատոլի Դրյուկով. Նավթամուղի ծրագրերն առավելապես քաղաքական գաղափարներով են սնված, այդ պատճառով հնարավոր են լուրջ դժվարություններ

Այսօր մեկնարկում է ԵԱՀԿ Ստամբուլի գագաթաժողովը: Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրը վերջինիս օրակարգում է եւ, համենայն դեպս, մինչեւ հոկտեմբերի 27-ի հայաստանյան դեպքերը, զգալի առաջընթաց էր ակնկալվում հակամարտության կարգավորման գործընթացում: Ստամբուլյան գագաթաժողովի առիթով արծարծվում է նաեւ Բաքու-Ջեյհան նավթամուղի խնդիրը՝ արդյոք կանցնի՞ Հայաստանով, ի՞նչ դիրք կգրավի այդ դեպքում Ռուսաստանը հարցադրումներով: Ընդհանրապես վերջին դեպքերի առնչությամբ տարածաշրջանում արեւմտյան, ռուսական ազդեցություններ էին ճշգրտվում: Այս խնդիրների շուրջ տեսակետ է հայտնում ՀՀ-ում ՌԴ դեսպան Անատոլի Դրյուկովը:

– Պրն դեսպան, ԵԱՀԿ ստամբուլյան գագաթաժողովի օրակարգում նախատեսվում է նաեւ Բաքու-Ջեյհան նավթամուղի խնդիրը: Թուրքական եւ ադրբեջանական շրջանակներում արձագանքներ եղան, թե ի հատուցումն հայ-ադրբեջանական հակամարտությունում փոխզիջումների, նավթամուղը կանցնի Մեղրիով, ինչին, եզրակացնում են նրանք, դեմ է Ռուսաստանը: Ձեր դիրքորոշումն այդ առթիվ:

– Ռուսաստանը չի մասնակցում Բաքու-Ջեյհան նավթամուղի կառուցման բանակցություններին եւ այդ պատճառով չի տիրապետում ինֆորմացիայի, որին ողջ ծավալով տիրապետում են նախագծի մասնակիցները: Առաջարկների շուրջ տեսակետ հայտնելն անհնարին գործ է: Կարող եմ միայն ասել, որ այդ նավթամուղի անցկացման ծրագրերը սնվել են առավելապես քաղաքական գաղափարներով, քան տնտեսական հաշվարկներով, եւ նրանց իրագործման ճանապարհին հնարավոր են լուրջ դժվարություններ: Այս մասին է

խոսում նաեւ հիշյալ նախագծի շուրջ բանակցությունների ընթացքը:

– Որոշի՞ առաջընթաց եք ակնկալում կամ կանխատեսում Լեռնային Ղարաբաղի խնդրում ստամբուլյան գագաթաժողովում:

– Ինչ վերաբերում է ԼՂ հակամարտության կարգավորմանը, ապա այստեղ անտարակույս առաջընթաց է անհրաժեշտ: Այս տեսանկյունից վստահ եմ, որ ստամբուլյան հանդիպումը կարեւոր քայլ կլինի կոնֆլիկտի հաղթահարման գործընթացում:

– Արեւմուտքն ավելի ու ավելի հաճախ է մեղադրում Ռուսաստանին՝ Չեչնիայում վերջինիս մարտավարության հետ կապված: Հնարավո՞ր է, որ գագաթաժողովով պայմանավորված փոփոխվեն Չեչնիայում Ռուսաստանի գործողությունները:

– Չեչնիայում Ռուսաստանի գործողությունները որոշվում են նախ եւ առաջ այս սուբյեկտի հետ կապված ՌԴ-ի իրավիճակով, խնդիրների լուծման ընթացքով: Իրավիճակը կարող է փոխվել, եւ դրան համապատասխան տակտիկան կարող է վերանայվել: Չեչնիայի մեր գործողություններում կարող են փոխվել շեշտադրումները: Կամենում եմ եւս մեկ անգամ կրկնել ՌԴ նախագահ Բորիս Ելցինի այն միտքը, որ Ռուսաստանը չի հանդուրժի որեւէ միջամտություն իր ներքին խնդիրների լուծմանը:

ՍԻՍԻԹ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Սպասվում է գործնական աշխատանք

Սկիզբը էջ 1

ԽՍՀՄ փլուզումից հետո գաղափարական հակամարտությունների, սառը պատերազմի վերացումը ներկա սերնդի մեծագույն նվաճումը համարեց Թուրքիայի նախագահը: Ելույթ ունեցողները, սակայն, ընդգծեցին, որ չնայած սառը պատերազմի վերացմանը, տարածքային, ազգամիջյան հակամարտությունները նոր ռիսկային գոտիներ են ստեղծել Եվրոպայի տարբեր անկյուններում, ինչը խոչընդոտում է համագործակցության խորացմանը, տնտեսական զարգացմանը: Կարեւորվեց ՍԾՏՀ շրջանակներում բազմակողմ եւ երկկողմ տնտեսական կապերի խորացումը: Թուրքիայի նախագահը ՍԾՏՀ-ն որակեց որպես կամուրջ Եվրոպայի եւ Ասիայի, Կասպից, Սեւ եւ Միջերկրական ծովերի միջեւ: Նա կարեւորեց 2 փաստ՝ նախ ՍԾՏՀ անդամ երկրների կողմից 1998 թ. Յալթայում ստորագրած խարտիան, որով կազմակերպությունն ավելի մեծ հնարավորություն է ստանում սեւծովյան շրջանակներում ազատ առեւտրի տարածք ստեղծելու համար: Այս ուղղությամբ երկրորդ կարեւոր քայլը համարվեց 1998 թ. սեպտեմբերին Բաքվում կայացած «Մեծ մետաքսի ճանապարհի» մասնակից երկրների գագաթաժողովը: Ըստ Դեմիրելի, ՍԾՏՀ նպատակներին հասնելու համար մեծ դեր է խաղալու միջազգային իրավունքի վրա հիմնված երկարատեւ կայունությունը տարածաշրջանում: Ընթացիկ հարցերի քննարկումից հետո ոչ պաշտոնական գագաթաժողովի մասնակիցները ընդունեցին հանդիպման հռչակագիրը: Այս փաստաթղթով ՍԾՏՀ անդամ երկրները իրենց հավատարմությունը հաստատեցին ՄԱԿ-ի հռչակագրի, ԵԱՀԿ-ի, Հելսինկյան վերջնական ակտի սկզբունքներին: Երկրները վերահաստատեցին հաստատակամությունը, շարունակել համագործակցությունը սեւծովյան շրջանակներում՝ նպաստելով տնտեսական, սոցիալական եւ ժողովրդավարական կառույցների զարգացմանը:

Թուրքական շրջանակներում մեծ ոգեւորությամբ են ակնկալում Բաքու-Ջեյհան եւ Տրանս-կասպյան գազամուղի վերաբերյալ պայմանագրերի ստորագրումը, որ ակնկալվում է այս օրերին: Ըստ Ս. Դեմիրելի, այս ծրագրերի իրագործումը կարող է խթանել տարածաշրջանային կայունությունը: Ըստ նրա, այս խնդրին պետք է միտված լինի նաեւ ԵԱՀԿ գագաթաժողովի այսօր ընդունվելիք «Եվրոպական անվտանգության հռչակագիրը», որն ընդունելով կոնսենսուսով, համագործակցության եւ կայունության ապահովման ուղեցույց կհանդիսանա առաջիկա տարիների համար:

Երեկ ուշ երեկոյան ծրագրված էր նախագահներ Քոչարյանի եւ Դեմիրելի հանդիպումը սուլթանական ապարտամենտներում: Իսկ ստամբուլյան գլխավոր իրադարձությունները կծավալվեն այսօր: Գագաթաժողովում ելույթներ կունենան բոլոր 54 պատվիրակությունների, ինչպես նաեւ ԵԱՀԿ միջերկրական համագործակցության գործընկեր ու ԵԱՀԿ համագործակցության գործընկեր պետությունների եւ կառավարությունների ղեկավարները: Վիճակահանությամբ ՀՀ նախագահի ելույթը 44-րդն է եւ, ըստ երեւույթին, կլինի ուրբաթ: Նույն օրը կստորագրվի «Եվրոպայում սովորական զինված ուժերի պայմանագիրը»: Նոյեմբերի 18-ին նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը կհանդիպի Վրաստանի եւ Բելառուսի նախագահների հետ:

Ֆրանսիայի, Ադրբեջանի, ԱՄՆ-ի եւ Ուկրաինայի նախագահների հետ հանդիպման ժամկետները ճշտվում են:

ԵԱՀԿ գագաթաժողովի առնչությամբ թուրքական մամուլի անդրադարձներում գլխավոր թեման ամերիկա-թուրքական շփումներն են եւ ռուսական թեման: Ղարաբաղյան խնդրի կապակցությամբ առանձնակի խոսակցություններ չկան: Քիչ թե շատ արժանահիշատակ իրադարձությունը «Իվլքիվ օջախ»-ների գլխավորությամբ մի շարք կազմակերպությունների անցկացրած հավաքն է, որի մասնակիցները հայտարարել են, որ եթե Ղարաբաղը հանձնվի Հայաստանին, ապա «տարածաշրջանում պատերազմ կծագի»: Այս հայտարարությունից զատ, Ստամբուլում կրքերը հիմնականում խաղաղ են եւ այսօր սպասվում է գործնական աշխատանք:

Բավարարելու համար ընթերցողներից շատերի հետաքրքրությունը, ստորեւ ներկայացնում ենք նախագահ Ռ. Քոչարյանի գլխավորած պատվիրակության անդամների ցուցակը. Վարդան Օսկանյան՝ ՀՀ արտաքին գործերի նախարար, Ալեքսան Հարությունյան՝ նախագահի խորհրդական, Արմեն Գեւորգյան՝ նախագահի առաջին օգնական, աշխատակազմի ղեկավարի առաջին տեղակալ, Վահե Գաբրիելյան՝ նախագահի մամուլի քարտուղար, Զոհրաբ Մնացականյան՝ նախագահի աշխատակազմի արտաքին կապերի վարչության պետ, Համլետ Պետրոսյան՝ նախագահի աշխատակազմի հասարակայնության եւ տեղեկատվության միջոցների հետ կապերի վարչության պետ, Ջիվան Թաբիբյան՝ ԵԱՀԿ-ում ՀՀ առաքելության ղեկավար, Թաթուլ Մարգարյան՝ ԱԳ նախարարի խորհրդական, Սյուզի Անտոնյան՝ ԱԳ նախարարի խորհրդական, Սամվել Մկրտչյան՝ Ավստրիայի Հանրապետությունում ՀՀ դեսպանության խորհրդական, Զառա Մարտիրոսյան՝ ՀՀ պետական արարողակարգի ծառայության վարչության պետ, Ջոնիկ Աղաջանյան՝ ԱԳՆ քաղաքական ծրագրավորման վարչության բաժնի վարիչ, Արթուր Մարկոսյան՝ ԱԳՆ սպառազինությունների վերահսկման եւ միջազգային անվտանգության վարչության բաժնի վարիչ, Վարուժան Ներսիսյան՝ ԱԳՆ եվրոպայի վարչության երրորդ քարտուղար, Արսեն Ավագյան՝ ԱԳՆ Թուրքիայի բաժնի վարիչ:

Պատվիրակությանը ուղեկցում են նախագահի եւ բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց անվտանգության աշխատակիցներ: Գագաթաժողովում Հայաստանից հավատարմագրված լրագրողները ներկայացնում են Ազգային հեռուստատեսության «Հայլուր» ծրագիրը, «Արմենիա» եւ «ԱՐ» հեռուստաընկերությունները, Արմենպրեսի ֆոտոծառայությունը, «Ռեսպուբլիկա Արմենիա» եւ «Ազգ» թերթերը, «Մեդիամաքս» լրատվական գործակալությունը:

ԱՄՆ

Ներկայացուցիչների պալատն ընդունեց ՀՀ Ազգային ժողովի վրա հարձակումը դատապարտող կոնգրեսական Ռոգանի բանաձեւը

Վաշինգտոն: Հայաստանում հոկտեմբերի ողբերգական կրակոցներից ցնցված եւ վշտացած, ԱՄՆ Ներկայացուցիչների պալատի անդամները նոյեմբերի 16-ին ընդունեցին այդ ահաբեկչական հարձակումը դատապարտող եւ Հայաստանի օրինականորեն ընտրված ղեկավարության ողբերգական կորուստը սգացող Կոնգրեսի վերաբերմունքն արտահայտող բանաձեւ:

Կոնգրեսական Ջեյմս Ռոգանը (հանրապետական, Կալիֆոռնիա նահանգից) գլխավորեց ԱՄՆ Ներկայացուցիչների պալատի ջանքերն՝ ուղղված այդ միջոցի ներկայացմանը, իր 53 գործընկերների հետ:

ԱՄՆ-ում ամենամեծ հայ համայնքը ներկայացնող կոնգրեսական Ռոգանը քննարկման ժամանակ ասաց. «Ի հիշատակ հայ ղեկավարների մեծագույն զոհողության, եւ ընդունելով նրանց նվիրվածությունը ժողովրդավարությանը, գործընկերներիցս հայցում եմ միանալ ինձ՝ սատարելու այս կարեւոր բանաձեւին»:

Հարձակումը դատապարտելուց զատ, բանաձեւը «գովաբանում է զոհված վարչապետի եւ Հայաստանի կառավարության ջանքերը, որպես ժողովրդավարության, օրինականության նվիրյալների, եւ միջազգայնորեն ազատ շուկայական հարաբերություններին աջակցելու համար»:

Հայաստանի եւ Ղարաբաղի անձնկուն սատար, Ներկայացուցիչների պալատի անդամ Ռոգանին միացել են Ներկայացուցիչների պալատի անդամներ Ջորջ Ռադանովիչը, Ֆրանկ Փալոնը, Քոնի Մորելան, Ջոն Թիրնին, Մայք Քափուանոն, Նիտա Լոուին, Հենրի Վոխմանը, Քերոլին Մալոունին, Քերոլին Մաքարթին, Մերի Բոնոն, Նեյլ Էբերքրոմբին, Ջոն Էդվարդ Փորթերը, Էլիոտ Էնգելը, Ջոզեֆ Քրոուլին, Բոբ Ֆրանքսը, Հովարդ Մաքեոնը, Մարթի Միհանը, Ջերի Քոստելոն, Ջեյմս Մաքգավերնը, Ռոբերտ Մենենդեզը, Ստիվ Հորնը, Բիլ Բարեթը, Աննա Էշուն, Ռոբերտ Վեյգանդը, Բրայն Բիլբրեյը, Մայք Դոյլը, Չարլզ Գոնզալեսը, Շերոդ Բրաունը, Ջոն Դինգելը, Գրեյս Նապոլիտանոն, Փիթեր Վիսկլոսկին, Ջոզեֆ Դիքսը, Սանդեր Լեւինը, Դեւիդ Դրեյերը, Մարսի Քեփտուրը, Վիլյամ Լիպինսկին, Գարի Աքերմանը, Ռիչարդ Նիլը, Խավիեր Բեքերան, Պատրիկ Քենեդին, Հովարդ Բերմանը, Մարկ Սաուդերը, Ջո Նոլենբերգը, Փեթ Դեները, Ցինտիա Մաքինին, Բոբի Ռաշը, Ջոն Սվինին, Դեբի Ստեյբնաուն, Ռոբերտ Էնդրյուսը, Սյու Քելին, Ստիվեն Ռոթմանը, Մայք Բիլիրաքիսը եւ Ռոբերտ Վեքսլերը:

Ներկայացուցիչների պալատի միջազգային հարաբերությունների հանձնաժողովի օրինագծի ավելացման քննարկումներում, նախագահ Բեն Գիլմանը սպանությունները որակեց որպես «ողբալի», դրանք անվանելով Լեռնային Ղարաբաղի առկա հակամարտության լուծման Հայաստանի վերջերս ծավալած ջանքերի մեջ հետադիմական մի քայլ:

«Հայ ժողովուրդն այնքան շատ է տառապել ցեղասպանությունից ի վեր», ասաց Ներկայացուցիչների պալատի անդամ Սեմ Գեյդենսոնը նույն քննարկման ընթացքում: «Բոլորս վշտացած ենք՝ տեսնելով այս դաժան եւ անիմաստ միջադեպը»:

«Ողջունում ենք կոնգրեսական Ռոգանի առաջնորդությունը՝ այս արտասովոր ողբերգության հետեւանքներին դիմագրավելիս Հայաստանին զինակցելու համար», ասաց Ամերիկայի հայկական համագումարի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Հրայր Հովնանյանը:

«Պետք է ողջունել Ներկայացուցիչների պալատի անդամներին այս ահաբեկչական միջադեպը միաձայն դատապարտելու համար», շարունակեց Հովնանյանը: «Գնահատում ենք նաեւ նախագահ Գիլմանի եւ Գեյդենսոնի (Միջազգային հարաբերությունների հանձնաժողովում դեմոկրատ փոքրամասնության անդամ), ինչպես նաեւ կոնգրեսական Փալոնի եւ Փորթերի ու հայկական հարցերով խորհրդարանական հանձնաժողովի մնացյալ անդամների պատրաստակամությունը՝ բանաձեւի արագացված քննարկման հնարավորություն ընձեռելուն»:

«Կասկածից վեր է, որ Հայաստանի եւ ԱՄՆ-ի ժողովուրդներն ունեն միեւնույն արժեքները», ասաց Ամերիկայի հայկական համագումարի տնօրենների խորհրդի նախագահ Վան Գրիգորյանը: «Հաստատապես գնահատում ենք բանաձեւի հաստատումն առ այն, որ ԱՄՆ Կոնգրեսը չի դադարում հոգալ Հայաստանի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ սերտ բարեկամության մասին»:

Սենատորներ Սպենսեր Աբրահամը եւ Միչ Մաքոնելը գլխավորեցին Սենատի ջանքերն՝ ուղղված հոկտեմբերյան ողբերգությանը հաջորդող համանման օրինագծի ներկայացմանը:

Հայաստանի մասին զեկուցողին Հայաստանում չեն ճանաչում

«Ազգի» նախորդ համարում տեղեկացրել էինք ներկայումս Ժնեւում ընթացող ՄԱԿ-ի տնտեսական, սոցիալական եւ մշակութային իրավունքների հարցերով հանձնաժողովի 21-րդ նստաշրջանի մասին, որտեղ, ի թիվս 6 երկրների, պետք է լսվեն նաեւ Հայաստանի ազգային զեկույցը եւ ոչ կառավարական կազմակերպությունների տեսակետները: Տեղեկացրել էինք նաեւ, որ ՀՀ ԱԳՆ-ին դեռեւս չի հաջողվել պարզել, թե հայաստանյան ՀԿ-ներից ովքե՞ր են մասնակցում նստաշրջանին:

Մինչ ԱԳՆ-ն որոնումների մեջ է, ինտերնետը մեզ ծանուցում է, որ ոչ կառավարական կազմակերպություններն արդեն իրենց տեսակետները հայտնել են ազգային զեկույցների վերաբերյալ: Դրանցից շատերը նույնիսկ պետական զեկույցներին կից այլընտրանքային զեկույցներ են ներկայացրել: Հայաստանի վերաբերյալ ոչ կառավարական կազմակերպության տեսակետով հանդես է եկել Կանանց իրավունքների գործողությունների միջազգային կենտրոնի հետազոտական գծով տնօրեն Կասյա Պոլանսկան: Հետաքրքիրն այն է, որ հիշյալ տիկնոջ անունը ոչինչ չի ասում ՀՀ արտգործնախարարությանը եւ, ինչպես հայտնեցին, իրենք շարունակում են տիկնոջ ինքնությունը պարզելու «քննական» աշխատանքները:

Թեպետ նստաշրջանում քննարկվող թեման գենդերային հարցերը չեն, սակայն Կասյա Պոլանսկան իր տեսակետները շարադրելիս հիմնական ուշադրությունը կենտրոնացրել է գենդերային խնդիրներին: Նա հայտնել է, որ Հայաստանի կառավարությունը դանդաղ է միջոցներ ձեռնարկում գործի դնելու իր բնականոն տնտեսական, սոցիալական եւ մշակութային իրավունքները: Հատկապես մտահոգություն է արտահայտվել կանանց վիճակի մասին, որոնց իրավունքները պետական կառավարման մակարդակով ամբողջությամբ նույնիսկ չեն դիտարկվում: Կառավարությունը դեռեւս ոչ մի միջոց չի ձեռնարկել կանանց իրավունքների բարելավման համար: Աբորտների թիվը շարունակում է մնալ բարձր, թեթեւ հանցանքների համար դատապարտված կանայք կալանավայրերում պահվում են վտանգավոր հանցագործությունների համար դատապարտվածների հետ: Գյուղական վայրերում կանանց կենցաղային պայմանները շատ վատ են:

Ս. Պ.

digitised by A.R.A.R.@

ազգային

Հիմա էլ՝ ամեն ինչ հանուն տնտեսության

Պայքարն ու իրադարձությունները եւ հայաստանյան բուրժուազիան

Հոկտեմբերյան արյունալի ջարդից հետո արդյունաբերողներն ու գործարարները առաջինը շտապեցին ՀՀ նախագահի մոտ՝ ստանալու կայունության երաշխիքներ: Եվ դա բնական էր, քանի որ անկայուն իրավիճակում առաջին հերթին ունեւոր խավն ունի կորցնելիք, ի տարբերություն չունեւորների, որոնք, մարքսյան ձեւակերպմամբ, «ոչինչ չունեն կորցնելու, իրենց շղթաներից բացի»: Նշենք նաեւ, որ վերջին շրջանում, ձախակողմյան տրամադրությունների ճնշման պայմաններում, ՀՀ նախագահը կարծես թե դարձել է տնտեսության մասնավոր հատվածի միակ երաշխավորը: Կա նաեւ հակառակ երեւույթը. նա ինքը կարիք ունի հզոր հենարանի, որը կարող է դառնալ արդյունաբերողների, գործարարների ու բանկիրների խավը: Չի բացառվում, որ այդպիսի դերակատարություն ստանձնի Հայաստանի արդյունաբերողների եւ գործարարների միությունը, որի խորհրդի անդամները ՀՀ ողջ բյուջեի 65-70 տոկոսն են ապահովում: Միության խորհրդի 80 անդամներից են ՀՀ գրեթե բոլոր խոշոր տնտեսական կառույցների ղեկավարները, այսպես կոչված գործարար էլիտան («ՍԻԼ գրուպ», «Մուլտի գրուպ», «Դվին» կոնցեռնները, «Արդշինբանկը», «Հայէկոնոմը», «Գրանդ տոբակոն», Երեւանի ֆոնդային բորսան եւ այլն): ՀԱԳՄ նախագահ Արամ Վարդանյանի հետ հարցազրույցը նպատակ ուներ պարզելու գործարարների տրամադրությունն այսօր, երբ նոր է կազմավորվել կառավարությունը, եւ իշխանությունները փորձում են կայունություն հաստատել երկրում:

– Գործարարությունը հայտնվել է խորը թմբիրի մեջ: Կտրուկ ընկել է առեւտրի մակարդակը, ե՛ւ մեծածախ, ե՛ւ մանրածախ: Սպառողական վիճակը ավելի է ձգվում: Մենք, համենայն դեպս, հույս ենք կապում նոր վարչապետի հետ, որը մեր շարքերից է՝ արդյունաբերող եւ ՀԱԳՄ նախաձեռնողներից ու խորհրդի անդամներից մեկը: ՀԱԳՄ-ում կա երեւանյան ակտիվ գործարարների մի խումբ, որն անընդհատ ասպարեզում է, իսկ Ա. Սարգսյանն ամենաակտիվ մարզային գործարարներից մեկն էր: Նա նաեւ միության կողմից ոսկե մեդալի արժանացած 20 արդյունաբերող-գործարարներից մեկն է: Այդ մեդալները տրվել են մի քանի չափանիշներից ելնելով: Ա. Սարգսյանը գնահատվել է շինանյութերի արտադրության ոլորտում ձեռքբերումների, նոր տեխնոլոգիաների մշակման, իր ձեռնարկության՝ «Արարատցեմենտ» ՊՓԲԸ-ի արտադրողականությունն ու հզորությունը պահպանելու համար: Ոչ ոք չի կարող ժխտել, որ Ա. Սարգսյանի վարչապետ դառնալը անսպասելի էր: Նրանից մեծ քայլեր կպահանջվեն աստիճանաբար այդ պատասխանատու դերի մեջ մտնելու համար: Հուսադրող է նաեւ, որ Ա. Սարգսյանն աշխատել է տնտեսության ռեալ հատվածում, եւ տարիների ընթացքում զգացել է այն բոլոր դժվարությունները, հարկային ու մաքսային խնդիրները, որոնք այսօր «մատուցվում են» տեղական արտադրողին: Դուք կարող եք ասել, թե նա ունեցել է Վ. Սարգսյանի նման հովանավոր, բայց ինձ ինչքան հայտնի է, Վ. Սարգսյանը, ընդհակառակը, շատ պահանջկոտ է եղել եղբոր նկատմամբ, որպեսզի նա օրինակ ցույց տա մյուսներին: ՀԱԳՄ գործուղումներում, միասին անցկացված բիզնես-ֆորումներում համոզվել ենք, որ Ա. Սարգսյանը կարողանում է իր շուրջը դրական մթնոլորտ ստեղծել: Իհարկե, վարչապետը պետք է քաղաքական գործիչ լինի եւ ունենա ուժեղ հենարան: Մեր երկրում հրատապ խնդիրներն այնքան շատ են, որ ցանկացած վարչապետ, չունենալով ուժեղ հենարան, վեց ամիս հետո կտապալվի ու կվարկաբեկվի: Հայաստանում այդպիսի օրինակներ կան:

– ՀԱԳՄ-ն իր ստեղծման օրվանից իշխանությունների հենարան լինելու հավակնությունն է ունեցել:

– Հենարան լինելը փոխադարձ պետք է լինի: Գործարարներն ունեն իրենց շահերը եւ ուզում են, որ երաշխավորված լինի իրենց սեփականության ու բիզնեսի անձեռնմխելիությունը ցանկացած իրավիճակում: Մենք հանդիպեցինք Նախագահի հետ, որպեսզի ասենք, հարգելի Նախագա՛հ, խնդրում ենք օր առաջ միջոցներ ձեռք առնեք ու կայունություն ապահովեք այս երկրում: Հիմա էլ ուզում ենք հանդիպել վարչապետի հետ ու ասել՝ «Հարգելի վարչապե՛տ, ավելի վստահ եղեք, գործարարությունը շահագրգիռ է ձեր հաջողության մեջ եւ պատրաստ է սատարելու ձեզ, որպեսզի երկիրը դուրս գա այս վիճակից»: Բայց փոխարենը իշխանություններից պահանջում ենք համարժեք վերաբերմունք: Այլապես ի՞նչ է ստացվում, մի կողմից հայտարարում ենք շուկայական տնտեսության մասին, բոլոր խնդիրները՝ աշխատատեղ ստեղծելու, բյուջեն լցնելու, ներդրումներ կատարելու, դնում ենք գործարարության վրա, մյուս կողմից չենք ապահովում նրա նորմալ գործունեությունը:

– Վերջին շրջանում նկատվում է անհանդուրժողականություն ունեւորների խավի նկատմամբ, ընդ որում, ինչքան սոցիալական վիճակը վատանում է, այնքան դա խորանում է հասարակության տարբեր շերտերում:

– Ես այդ կարծիքը նորմալ եւ բնական եմ համարում, որը հիմնականում վերաբերում է «ստվերայիններին»: Գործարարներն էլ իրենց հերթին պետք է փորձեն իրենց վարքագծով, գործունեությամբ ապացուցել, որ «հարգելի հասարակությու՛ն, գործարարությունն ու տնտեսության մասնավոր հատվածը պետք է պահեն այս երկիրը»: Այլապես, հասարակությունը սոված ու տկլոր է, իսկ որոշ «գործարարներ», փոխանակ աշխատատեղ ստեղծեն, վերջին մոդելի «Ջիպով» են պտտվում եւ եռամսյակը մեկ էլ փոխում են մոդելը՝ գրգռելով հասարակությանը: Մենք պետք է դաստիարակվենք ու հասկանանք, որ այսօր ավելի լավ է մի «Ջիպի» փոխարեն 10 աշխատատեղ ստեղծել: Իհարկե, շքեղության ձգտելն էլ հասկանալի է. կա մրցակցություն, ինքնահաստատման պահ... Մեր միության խնդիրներից մեկն էլ այն է, որ գործարարության առողջ հատվածից ձեւավորվեն ազգային բուրժուազիայի ներկայացուցիչներ՝ ինտելեկտով, անբասիր վարքագծով, պարկեշտությամբ աչքի ընկնող:

– Ճի՞շտ է, որ այժմ, առավել քան երբեք, Հայաստանում դեռ մնացած ունեւորները կանգնած են «գնալ-չգնալու» խնդրի առջեւ:

– Այո, կան նման տրամադրություններ: Գործարարությունն արդեն մեկ տարի հետեւում էր գործընթացներին՝ ընտրություններ, կառավարության փոփոխություններ, եւ մինչեւ հոկտեմբերի 27-ը եկել էր պահը «սայլը տեղից շարժելու»: Հիմա նորից պիտի սկսենք զրոյից: Մարդիկ ասում են՝ ինչքա՞ն կարող ենք սկսել նորից: Այդ տրամադրությունը կարող է խորանալ, եւ իշխանությունները պետք է կարողանան վստահություն ներշնչող քայլերով կասեցնել դա: Այսօր ժողովրդավարական, իրավական պետություն չի կարելի պատկերացնել առանց լեգալ բիզնեսի: Ինչքան շատ քաղաքական հակասությունները, կլանայնությունը, ուժային կառույցների ազդեցությունը նվազեն, այնքան շուտ տնտեսությունը նորմալ ռելսերի վրա կդրվի: Ի դեպ, կլանայնության ու ստվերայնության պատճառներից մեկը նաեւ բարդացված օրենսդրությունն է: Բոլորն էլ հասկանում են, որ իրենց եկամուտներից պետք է մասնաբաժին հանեն հարկերի կամ մեկ այլ ձեւով, բայց օրենսդրական դաշտն այնպիսին է, որ ստիպված փորձում են շրջանցել դրանք: Պատճառներից մեկը հսկա բյուրոկրատական ապարատն է, որն ուռճացրել ու գցել ենք գործարարության ուսերին: Գործարարներն էլ, որպեսզի դիմակայեն, սկսում են լեզու գտնել, կաշառք տալ, ու սկսվում է պետական ապարատի ու բիզնեսի սերտաճումը, որը կործանարար է տնտեսության համար:

– Դուք որքանո՞վ եք նորմալ համարում, որ բանակի գեներալը բենզալցման կայան է բացում կամ մեկ այլ օբյեկտ:

– Դա նորմալ է: Ոչ մի արգելք չկա օրենքով, քանի որ յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի սեփականատեր կամ բաժնետեր լինելու: Այլ հարց է, որ այդ ամբողջը պետք է հայտարարագրվի, որպեսզի պարզվի, թե ո՞վ ով է եւ ի՞նչ կապիտալ ունի:

– Վերջին իրադարձությունները հաճախ կապում են տնտեսական ոլորտում վերաբաշխման խնդիրների հետ:

– Եկեք մի էքսկուրս կատարենք դեպի անցյալ: Հայաստանն անկախացավ ու մտավ պատերազմական վիճակի մեջ: Այդ ժամանակահատվածում, բնականաբար, պատերազմող երկրում պահանջվում էր՝ «ամեն ինչ ռազմաճակատի համար»: Հսկայական ռեսուրսներ ուղղորդվեցին դեպի ռազմաճակատ: Այդ տարիներին մեծ թվով ուժեր, բնակչության ակտիվ զանգվածներ զբաղվում էին պատերազմի կազմակերպմամբ, բանակի մատակարարմամբ, ձեւավորմամբ: Սահմանափակ ռեսուրսներով երկիր ենք, եւ յուրաքանչյուրը սկսեց այդ սահմանափակ ռեսուրսների «վերմակը» քաշել իր վրա: Նա, ով զորեղ էր, վերմակի մեծ մասով ծածկեց իրեն: Եվ տնտեսությունը, փաստորեն, մնաց տկլոր: Հաղթանակներն, ի վերջո, հո օդից չընկան, ամբողջը կատարվեց տնտեսության հաշվին: Մի խոսքով, տնտեսությունը դոնոր էր՝ հաղթանակի, բանակի ու այլ կառույցների կայացման համար: Հիմա էլ պետությունը պետք է հասկանա, որ այսօր հակառակը պետք է լինի՝ տնտեսությունը պետք է ոտքի կանգնեցնել:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

Առայժմ անպատասխան հարցեր

Որոնք չշոշափվեցին նախագահի հեռուստազրույցում

Նոյեմբերի 16-ին, ահավոր ողբերգությունից ամբողջ 20 օր հետո, Նախագահը հանդիպեց 4 առաջատար հեռուստալրագրողների: Իր համար սա ավանդույթ է դարձել, եւ հարեւանցի նկատեմ միանգամայն անընդունելի ավանդույթ: Երկրում կարեւոր այլ լրատվամիջոցներ կան, մի շարք այլ լրագրողներ, որոնցից գոնե մի 15-20-ն ամենեւին էլ ավելի քիչ արժանավոր չեն եւ կարող էին իրենց ունկնդիրների ու ընթերցողների անունից ոչ պակաս հետաքրքիր հարցեր ուղղել երկրի ղեկավարին, մանավանդ տպագիր մամուլի ներկայացուցիչները, որոնց հրապարակածը մնայուն եւ մատչելի վերլուծության համար է պիտանի նաեւ: Էլ չենք խոսում օտար լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների մասին: Լրագրողների ու լրատվամիջոցների հիմնական զանգվածից այսպես անջրպետվելը եւ վիրավորական է, եւ անարդարացի:

Ինչեւէ, դառնանք ասելիքիս:

Երկիրը, իմ տպավորությամբ, դեռ երբեք այսքան անհամբեր չէր սպասել Նախագահի խոսքին: Ժողովրդին ուշ դիմելու Նախագահի պատճառաբանությունները եւ մանավանդ այդ առթիվ ներողամտություն հայցելն այս կամ այն չափով ընդունելի էին: Հանդիպման ժամանակ այն ամենն, ինչ ասաց Նախագահը, մեր ապրած ահռելի հոգեկան լարումից հետո թեթեւության, ինչ-որ չափով կայունության վերականգնման զգացում առաջացրին: Կարծես թե ճգնաժամը հաղթահարելու ուղին գտնված է, ամեն ինչ վերադառնում է սահմանադրական հարթություն, կյանքն իր բնականոն հունը մտցնելու հույսեր են առաջանում: Այս առթիվ Նախագահի լավատեսությունը ոգեշնչիչ է: Հատկապես նրա այն հայտարարությունը, որ երկրի բարձրագույն ղեկավարությունը Նախագահ-վարչապետ-ԱԺ, պարզապես հարկադրված են սատարել միմյանց եւ գիտակցում են դրա անհրաժեշտությունը:

Այնուամենայնիվ, կուզեի հրապարակավ արծարծել խնդիրներ, որոնք չշոշափվեցին կամ շրջանցվեցին հեռուստալրագրողների հետ Նախագահի հիշյալ հանդիպման ժամանակ:

1. Նախագահը չթաքցրեց, որ ինքը «բացասական» է գնահատում հոկտեմբերի 27-ի լույս 28-ի գիշերը պաշտպանության նախարարությունում գումարված հայտնի խորհրդակցությունը: Եվ որքան էլ փորձեց մեղմել գույները, գտնել նման մի ինքնագլուխ միջոցառում (առանց գերագույն գլխավոր հրամանատարի գիտության ու թույլտվության) անցկացնելու արդարացումներ, որոնք ինքը «կարող է հասկանալ, բայց չի կարող ընդունել», այնուամենայնիվ, անհասկանալի մնաց, թե

ա) ո՞վ էր այդ խորհրդակցությունը հրավիրել,

բ) բանակի «գեներալիտետի» անունից ովքե՞ր էին այդ խորհրդակցությանը մասնակցում,

գ) ինչպիսի՞ն է բանակի բարձրագույն հրամկազմի իրական վերաբերմունքն այդ խորհրդակցության եւ նրանում ընդունված հայտնի (ու անհայտ) փաստաթղթերի նկատմամբ արդեն այսօր՝ դեպքից 20 օր անց,

դ) ո՞վ էր հիշյալ խորհրդակցությանը հրավիրել «մեր քաղաքական դաշտի թափոններին», ինչպես ինքն ասաց, եւ հատկապես-հատկապես ովքե՞ր են այդ «թափոնները»:

Ի լուր ողջ ժողովրդի չտալ այս անունները, Նախագահի համար կարող է նշանակել երկու բան՝ կամ ավելորդ մեծահոգություն, կամ նրանց անմատչելիություն ու անձեռնմխելիություն, եւ եթե այս երկրորդն է, ապա հազիվ թե կարելի է համաձայնել, որ նույնիսկ այսօր բանակը հնազանդ է իր գերագույն գլխավոր հրամանատարին:

2. Նախագահը կարեւոր բացահայտում կատարեց, ասելով, թե «գիտեմ ովքեր են այդ գիշեր եղել զորամասերում, ինչ կոչեր են արել...»:

Ովքե՞ր: Զինվորականնե՞ր, թե՞ քաղաքական անձինք՝ նույն այդ «թափոններից»: Նախագահի ակնարկը թափանցիկ էր. զորամասերում եղել են հրահրիչ կոչեր, գուցե նույնիսկ իշխանության մարմիններին տիրանալու, իրեն իսկ Նախագահին մեկուսացնելու հորդորներ: Որքան էլ նման գործողությունները բացատրվեն «ֆորս-մաժորային» իրավիճակով եւ հոգեկան ցնցումով, դրանք չեն կարող գնահատվել այլ կերպ, քան սահմանադրական կարգի դեմ ուղղված դավադրություն, նույնիսկ պետական իշխանությունը նվաճելու փորձ: Աշխարհի բոլոր երկրներում այդպիսի փորձը, նույնիսկ մտադրությունը քրեորեն հետապնդելի արարք է: Պատժվելո՞ւ են այդ առայժմ անհայտ սադրիչները, թե՞ ոչ: Թեկուզեւ Նախագահի մասնանշած ընդամենը 2 առայժմ անհայտ սպաները, որ իրենց գործողություններով, մեղմ ասած, նպաստել են «քաղաքական թափոնների» կեղտոտ խաղին, շարունակելո՞ւ են մնալ բանակում եւ չե՞ն ենթարկվելու թեկուզեւ կարգապահական տույժի:

3. «Քաղաքական թափոնների» աներեւակայելի ակտիվությունը չի՞ վկայում, արդյոք, որ Նախագահն ինքը չափազանց կոպիտ սխալ թույլ տվեց հրաժարվելով քաղաքական գնահատական տալ նախորդ իշխանությունների գործունեությանը, ինչպես այդ պահանջում էին երկրի գրեթե բոլոր առողջ ուժերը եւ հասարակության բացարձակ մեծամասնությունը 1998-ի իշխանափոխությունից հետո: Այդպիսի գնահատականը բացարձակապես ոչ մի կապ չուներ «վհուկների որս» կազմակերպելու հետ, դա միայն բարոյական դատավճիռ էր լինելու, եւ այսօր ջուրը պղտորելու ու այդ պղտոր ջրում ձուկ որսալու հավակնություններ դրսեւորող նախկին «երեւելիներին» ցույց էր տալու իրենց արժանի տեղը հայոց պատմության աղբանոցը: Այդ դեպքում նրանք դեռ երկար զբաղված կլինեին իրենց երեսի կեղտը մաքրելու մտահոգությամբ եւ այսօր չէին հոխորտա ու հրապարակ չէին նետվի, կարծես թե «մաքուր» ձեռքերով ասպետներ են՝ երկրի փրկության ազնիվ մտահոգություններով ծանրաբեռ:

4. Վերջապես, որքան էլ ուրախ էի լսելու դրվատանքի խոսքեր նոր վարչապետի, խորհրդարանական մեծամասնությունը ներկայացնող ՀՀԿ եւ ՀԺԿ կուսակցությունների սերտ կեցվածքի մասին, այդպես էլ անհայտ մնաց՝ ԱԺ մեծամասնությունը զորավի՞գ է Նախագահին, թե՞ ոչ: Նախագահն այդ առթիվ ուղղակի տրված հարցին չպատասխանեց (մոռացավ կամ պարզապես շրջանցեց), բավարարվելով, ինչպես արդեն վերը նշեցինք, հավաստել, թե իրենք ուղղակի պարտադրված են համագործակցել: Տա Աստված: Բայց եթե հակառակը լինի՞: Եթե խորհրդարանական մեծամասնությունը, շարունակելով հասկանալի կերպով սատարել նոր վարչապետին ու կառավարությանը, իմաստություն չունենա՞ չհակադրվելու Նախագահին: Ավելին, եթե այդ մեծամասնությունը տուրք տա Նախագահի դեմ անսկզբունք պայքարը շարունակելու գայթակղությա՞նը: Կա՞ այդպիսի հավանականություն, թե՞ ոչ, որը կարող է երկիրը տանել դեպի նոր ցնցումներ ու ապակայունացում:

Ահա հարցերի ամենեւին էլ ոչ լրիվ այն շրջանակը, որոնց պատասխանները դեռ պետք է տալ հասարակությանը: Եվ որքան շուտ, այնքան լավ:

ՌԱՖԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԽՍՀՄ փլուզումից հետո Եվրամիությունը սկսեց հետեւողական զարգացնել հարաբերությունները ԱՊՀ նորանկախ պետությունների հետ, որոնք անկախության հռչակումից հետո հայտնվել էին տնտեսական անօգնական վիճակում: Աջակցությունը նորանկախ պետություններին իրականացվում էր վարկերի, նյութական նվիրատվությունների, մարդասիրական օգնության եւ տնտեսական տարբեր ծրագրերի ձեւով: Այդ աջակցության արդյունքում էլ ծնվեց Tacis համալիր ծրագիրը, որի շրջանակներում կենտրոնացվեցին եւ առ այսօր իրականացվում են անկախացած երկրներին տրվող բազմաբնույթ օգնության ձեւերը: Բարեփոխումներ

են առավել իրատեսական՝ գործելու եւ գոյատեւելու, կորուստն շուկան ու ժամանակը: Ինչ վերաբերում է հարավկովկասյան երեք երկրների նախագահներին, ապա ծրագրի իրագործման համար պահանջվող հավանությունը նրանք հայտնեցին: Ի վերջո, հասկանալի էր, որ Եվրամիության ու այս երեք երկրների կապը մեծապես հիմնվում եւ հիմնվելու է հենց Traceca-ի վրա: Եվրամիությանը հետաքրքրում է տարածաշրջանն ամբողջությամբ: Սակայն նման ծրագրի իրագործումն անիրականանալի է թվում հակամարտություններով հագեցած այս տարածաշրջանում, ուր ծրագիրը կենսագործողներն անընդհատ ստիպված են հաշվի նստել պա-

ում ներգրավված են այնպիսի հզոր ներդնող ուժեր, ինչպիսիք են Բարեփոխումների եւ զարգացման եվրոպական բանկը, որը 250 մլն դոլար է տրամադրելու նավահանգիստների, երկաթուղիների եւ ավտոճանապարհների վերանորոգմանը, Համաշխարհային բանկը, որը 40 մլն դոլար է հատկացրել Վրաստանի ու Հայաստանի ավտոճանապարհների բարեկարգմանը, Զարգացման ասիական բանկը, Եվրամիության անհատ ներդնողները եւ այլն:

Նման շահագրգռությունը հիմքեր ունի, քանի որ Traceca-ն իր տրանսպորտային միջանցքներով մեծ հորիզոններ է բացում առեւտրի ու տարանցափոխադրության համար: Այդ-

Tacis-ից մինչ Traceca եւ Inogate

Փոքր-ինչ Եվրամիության եւ Tacis-ի մասին

նախաձեռնող եւ ի կատար ածող այս ծրագիրը միայն հարավկովկասյան տարածաշրջանին առ այսօր հատկացրել է 1 մլրդ դոլարի գումարային նվիրատվություն:

Հայաստանը, Վրաստանն ու Ադրբեջանը համարելով եվրոպական երկրներ՝ Եվրամիությունը շարունակաբար հավաստիացնում է, որ կցանկանար Հայաստանն ու Ադրբեջանը տեսնել եվրախորհրդի անդամի կարգավիճակում (Վրաստանը վերջերս է դարձել եվրախորհրդի անդամ), իսկ երբեւէ, զարգացման բարձր աստիճանի հասնելու դեպքում, նաեւ իրեն՝ Եվրամիության անդամակցելիս:

Այս հեռու եւ այսօր անիրականանալի նպատակը թողնելով ապագային՝ վերադառնանք եվրախորհրդին հնարավոր անդամակցությանը: Վրաստանը դարձնելով եվրախորհրդի անդամ՝ Եվրամիությունը նպատակ է հետապնդում տարածաշրջանում ունենալ իր կայուն հենարանը, քանի որ Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ պատերազմական հարաբերություններ են: Վրաստանին Եվրամիության կողմից բազմիցս հիշեցվել է, որ, արդարացնելով վստահությունը, այդ երկիրը պիտի հավասարակշռի անկայունության նժարը տարածաշրջանում:

Համագործակցության եւ գործընկերության պայմանագրերը երեք երկրներից նաեւ պարտավորություններ են պահանջում՝ կապված, օրինակ, դատաիրավական դաշտի եւ օրենքների, այլ հարցերի բարելավման հետ: «Ձեր առաջընթացը կհանդիսանա մեր օգնության լավագույն պատասխանը», ասում է Եվրամիությունը:

Վերադառնալով Tacis-ին՝ նշենք, որ ծրագիրն ընդարձակ աշխատանքներ է իրականացնում նաեւ Հայաստանում՝ ներառելով տնտեսության, կրթական, իրավական, վարչական, բանկային եւ այլ ոլորտները:

Սակայն արժե անդրադառնալ Tacis-ի երկու առավել հետաքրքրական՝ Traceca եւ Inogate միջպետական ծրագրերին, որոնցից առաջինի նպատակը Եվրոպա-Ասիա տրանսպորտային կապերն են, երկրորդինը՝ նույն տարածքի նավթա-գազամուղային կապերը:

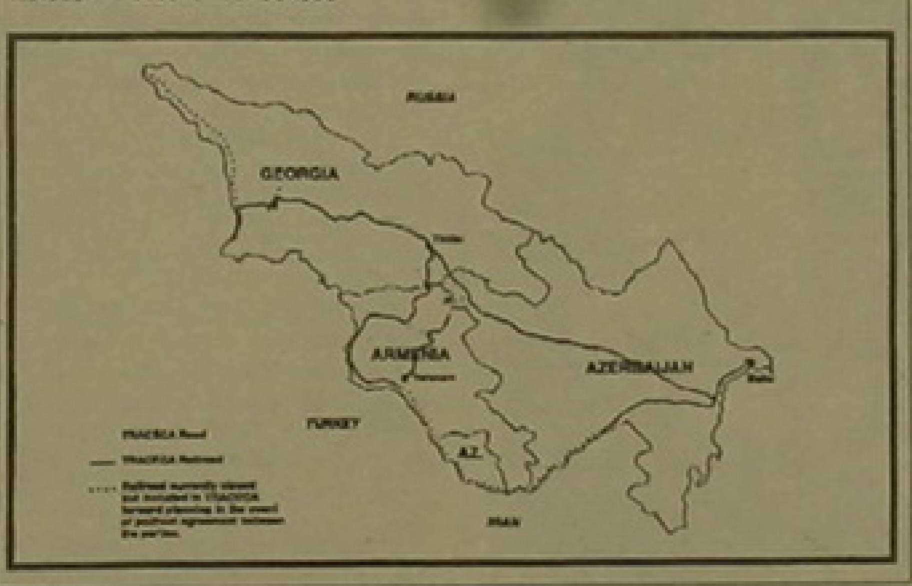

TRACECA PROJECTS IN CAUCASUS

Traceca-ն եւ «Մետաքսի մեծ ճանապարհը»

Այս տրանսպորտային ծրագիրն ի հայտ եկավ 1993-ին՝ վերամարմնավորելով Արեւմուտքն ու Արեւելքը միմյանց կապող «Մետաքսի մեծ ճանապարհի»՝ դեռեւս հնում գոյություն ունեցած գաղափարը: Traceca-ն ամենահեռահարն ու լայնածավալն է Tacis-ի ծրագրերից, իսկ նպատակը տրանսպորտային միջանցքների կառուցումն է Եվրոպայից Ասիա եւ Կովկաս: Նման ծրագրի իրագործումը ենթադրում է շինարարական մեծածավալ աշխատանքներ միաժամանակ մի քանի երկրներում, մի քանի ուղղություններով:

Սակայն Traceca-ն հետաքրքրական ու շահավետ է նախ եւ առաջ Կովկասի համար: Ծրագիրն ընդհանուր առմամբ ընդգրկում է հարավկովկասյան երեք հանրապետությունները, Ուկրաինան, Մոլդովան, Մոնղոլիան եւ միջինասիական երկրները, իսկ քարտեզի վրա նշված երկրները կապող այդ բազմաճյուղ ուղղություններից որոնց

տերազմող երկրների պահանջների հետ: Բնականաբար, ստեղծված իրավիճակում դժվար է համաձայնության հանգել նույն Նախիջեւանի տարածքով, ըստ ծրագրի, անցնող երկաթգծի կապակցությամբ, Եվրամիությունն էլ իր հերթին պատրաստ է գործել միայն այնպիսի պայմաններում, երբ կողմերը կերաշխավորեն երթուղու լիակատար անվտանգությունը: Տարածաշրջանի երկրների համագործակցության բացակայության պայմաններում իր օգնությունն ու ծրագրերն անարդյունք, անտեղի համարելով՝ Եվրամիությունը միաժամանակ գնահատում է Հայաստանի՝ փոխզիջման եւ ծրագրի կենսագործմանը պատրաստ տրամադրությունները:

Traceca-ն քաղաքական ծրագիր չէ, սակայն Եվրամիությունը ենթատեքստում հույս ունի, որ տնտեսական համագործակցությունը հետզհետե կմեղմի նաեւ քաղաքական հակամարտության սրությունը: Ադրբեջանական կողմն իր հերթին մերժում է Հայաստանի հետ ցանկացած ոչ քաղաքական կարգի առնչությունը, քանի դեռ լուծված չեն ղարաբաղյան հիմնախնդիրն ու «գրավված» տարածքների ճակատագիրը: Իր մտադրությունն Ադրբեջանը բազմիցս ապացուցել է որոշակի գործողություններով, որոնցից մեկն էլ Traceca ծրագրի նախաձեռնած «Մետաքսի ճանապարհի» Բաքվում կայացած ժողովին հայկական կողմի չմասնակցելու սկզբնական պահանջն էր, ինչը շտկվեց գլխավոր ֆինանսավորողի՝ Եվրամիության միջամտությամբ, եւ հայաստանյան պատվիրակությունը մասնակցեց ժողովին: Ադրբեջանի կողմից նույնտիպի պահանջ էր դրվել եւ Inogate ծրագրի՝ Կիեւում կայացած խորհրդաժողովի նախօրեին, ինչը սակայն, Եվրամիության միջամտությամբ, չխոչընդոտեց հայկական կողմին մասնակցելու եւ բազմակողմ համաձայնագիր ստորագրելու: Եվրամիությունը, որ տրանսպորտային պայմանավորվածություն է կնքել Ադրբեջանի հետ, Traceca-ի միջոցով իր հիմնական ներդրումները նախատեսել է Բաքվի, ինչպես նաեւ Վրաստանում՝ Փոթիի նավահանգիստների համար, իսկ Հայաստանում ուղղակի ներդրումներ դեռեւս չեն արվել:

Traceca-ն իր ծրագրերի իրականացումը սկսել է 75 մլն եվրոյի ֆինանսավորումից: Tacis-ն իր միջպետական ծրագիրը ֆինանսավորելու է մինչեւ տարեվերջ: Սակայն Traceca-

պիսի միջանցքներից մեկը, որ Կենտրոնական Ասիայով ու Կովկասով մինչեւ Սեւ ծով հասնող արեւելա-արեւմտյան երթուղին է, արդեն գործող իրականություն է:

Այսպիսով, Traceca-ն, որի նպատակը Սեւ ծովը հասնող, Կովկասով ու Կասպից ծովով Կենտրոնական Ասիա մուտք գործող տրանսպորտային միջանցքի ստեղծումն է, Եվրոպայի միջոցով միավորելու է Արեւելքն ու Արեւմուտքը:

Inogate. նավթի ու գազի միջազգային ծրագիրը

Inogate-ը նորանկախ պետությունների հետ Tacis-ի կողմից իրականացվող ծրագրերից է, որին մասնակցում են ԱՊՀ տասնմեկ երկրներ եւ եվրոպական դիտորդ-երկրներ: Inogate-ը, ինչպես եւ Traceca-ն իր տեսակում ասես կապակցում է քաղաքականությունն ու էներգետիկան եւ կարեւոր նշանակություն է ձեռք բերել հատկապես այժմ, երբ Եվրամիությունն ընդլայնում է սահմանները:

Ծրագիրն ի հայտ եկավ 1995-ին, եւ նույն տարի էլ Բրյուսելում, Կենտրոնական Ասիայի, Մոլդովայի, Ուկրաինայի եւ հարավկովկասյան երեք երկրների մասնակցությամբ, գումարվեց ծրագրի առաջին խորհրդաժողովը: Ծրագրի նպատակը հակիրճ կարելի է ամփոփել հետեւյալում. նավթի եւ գազի տեղափոխման միջոցների վերականգնում ու համապատասխանեցում նորագույն չափանիշներին: Վերականգնվելու են Կենտրոնական Ասիայի, Կովկասի եւ ընդգրկված մի քանի երկրների տարածաշրջանային գազամուղները: Ծրագիրը նաեւ նախագծեր է մշակում Կասպից ծովից եւ Կենտրոնական Ասիայից ածխաջրածինների՝ եվրոպական շուկա արտահանման ուղղությամբ: Ըստ ծրագրի՝ Կասպից ծովով անցնող այդ խողովակաշարի երթուղին դեռեւս ճշգրտված չէ:

Inogate-ը մի նոր փուլ թեւակոխեց այս տարի, երբ Կիեւում տեղի ունեցավ ծրագրի գագաթաժողովը, եւ երկրները ստորագրեցին բազմակողմ համաձայնագիր: Հայաստանը մինչ այդ Եվրահանձնաժողով էր ներկայացրել իր տարածքում ծրագրի քարտեզին առնչվող առաջարկությունները: Սակայն Inogate-ի նախագծերին ծանոթանալիս պարզ է դառնում, որ առայժմ Հայաստանին համեստ տեղ ու դեր է հատկացված այդ քարտեզում:

ԱՆՈՒՇ ԲԱԲԱՅԱՆ

ԲԵՅՐՈՒԹ

Մահացավ մեծ Խաչիկ Պապիկյանը

Ֆրանսահայ համայնքի «Յառաջ» օրաթերթից ցավով տեղեկանում ենք, որ նոյեմբերի 4-ին Բեյրութի հիվանդանոցներից մեկում անողոք հիվանդությունից իր մահկանացուն է կնքել Լիբանանում եւ լիբանանահայ համայնքում ծանոթ քաղաքական գործիչ մեծ Խաչիկ Պապիկյանը:

Խաչիկ Պապիկյանը ծնվել էր Լառնակայում (Կիպրոս), 1924-ին՝ Կիլիկիայից գաղթած ծնողների ընտանիքում: Մասնագիտությամբ իրավաբան էր եւ վաղ շրջանից մտել էր քաղաքական ասպարեզ՝ պատգամավոր ընտրվելով ՀՅԴ կուսակցության ցուցակներով:

Քանիցս զբաղեցրել էր նախարարի պաշտոններ: 1972-ին նա առաջին հայ նախարարն էր լիբանանյան կառավարության մեջ որպես լրատվության նախարար: Հետագայում եղել էր նաեւ առողջապահության, զբոսաշրջության եւ արդարադատության նախարար: Բազմիցս նա հանրապետության նախագահին ներկայացրել էր արտասահմանում, միջազգային խորհրդաժողովներում: Եղել էր ֆրանսախոս երկրների համագումարի փոխնախագահը:

Պապիկյանը նաեւ բեղուն գործունեություն էր ծավալել լիբանանահայ ազգային կյանքում, գլխավորաբար Կիլիկիայի կաթողիկոսարանում եւ Ազգային կենտրոնական վարչությունում: Նրա մահը կորուստ է ինչպես Լիբանանի, այնպես էլ լիբանանահայության համար:

ԵԱՀԿ Ստամբուլի գագաթաժողովը բեկումնայի՞ն է Ռուսաստանի եւ Արեւմուտքի հարաբերություններում

ՄՈՍԿՎԱ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ: ՌԴ նախագահը կարող է չստորագրել ԵԱՀԿ Ստամբուլի գագաթաժողովի ամփոփիչ փաստաթուղթը, գրում են Ռուսաստանի ԶԼՄ-ները:

Այսպես, «Սեգոդնյա»-ի թղթակցի կարծիքով, Ստամբուլի համաժողովը բեկումնային պահ է Ռուսաստանի եւ Արեւմուտքի հարաբերությունների զարգացման գործում. գագաթաժողովը կարող է ամրապնդել վստահությունը, սակայն կարող է նաեւ Եվրոպան վերադարձնել սառը պատերազմի»:

Իսկ «Կոմերսանտի» կարծիքով, «Ռուսաստանի պատվիրակության դիրքորոշումից է կախված նաեւ որպես իրական ինստիտուտ ԵԱՀԿ-ի գոյությունն իսկ»: «Վերջին տարիներին հետխորհրդային դիվանագիտությունը ձգտում էր Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության կազմակերպությունն օգտագործել որպես ՆԱՏՕ-ի հակակշիռ, պարզաբանում է թերթը: - Եվ հենց Մոսկվան է փայփայել եվրոպայի անվտանգության առանձին խարտիայի ստորագրման գաղափարը: Իսկ այժմ, լրագրողի ասելով, Ռուսաստանի արտգործնախարարը հանդես է եկել հոդվածով «Financial Times»-ում, որտեղ, ըստ էության, շանտաժի է ենթարկում Արեւմուտքին խարտիան ստորագրելուց Ռուսաստանի հրաժարվելով, եթե Ստամբուլի գագաթաժողովի ընթացքում Մոսկվայի վրա ճնշում գործադրվի Չեչնիայի խնդրի առնչությամբ»: «Հասկանալի է, որ ԵԱՀԿ-ի համար նման սկանդալն, ըստ էության, կնշանակի գոյության դադարեցում: Իսկ Ռուսաստանի համար՝ հարաբերությունների խզման խորացում քաղաքակիրթ երկրների մեծ մասի հետ»:

Քլինթոնը միջնորդություն է առաջարկելու Ելցինին

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՎՈԲՈԴԱ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ըստ «Վաշինգտոն փոստի», ԱՄՆ-ի մի բարձրաստիճան պաշտոնյա ասել է, թե Քլինթոնը պնդել է, որ Ռուսաստանի քաղաքականությունը Չեչնիայում փակուղի է մտել եւ միջնորդական օգնություն է անհրաժեշտ հակամարտության կարգավորման համար: Քլինթոնը մտադիր է այս մասին ասել Ելցինին Ստամբուլում: Ազգային անվտանգության հարցերով խորհրդական Բերգերը լրագրողներին ասել է. իրավիճակը Չեչնիայում անկասկած լրջորեն կքննարկվի Ստամբուլում, թեեւ դա հանդիպման պաշտոնական օրակարգով նախատեսված չէ: Քլինթոնը հաստատապես որոշել է բարձրացնել այդ հարցը, եթե նույնիսկ Ելցինը խուսափի չեչենական հակամարտության քննարկումից, քանի որ Ռուսաստանի նկատմամբ իր վարած քաղաքականության պատճառով Քլինթոնը արդեն խստորեն քննադատության է ենթարկվում, ասել է Բերգերը, նշելով, որ ԵԱՀԿ Հյուսիսային Կովկասի իրավիճակի կարգավորման գործում միջնորդի դեր կարող է խաղալ:

Իրանը պաշտպանել է Ռուսաստանի գործողությունները Կովկասում

ՄՈՍԿՎԱ, 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ: Իրանի արտգործնախարար Քյամալ Խարազին համերաշխություն է հայտնել Հյուսիսային Կովկասում կրոնական ծայրահեղականության նկատմամբ Ռուսաստանի դիրքորոշմանը, նոյեմբերի 17-ին լրագրողներին հայտարարել է վարչապետ Վլադիմիր Պուտինը: Նա պարզաբանել է, որ նոյեմբերի 16-ին Իրանի դիվանագիտական գերատեսչության ղեկավարի հետ կայացած իր հանդիպման ընթացքում Խարազին կարծիք է հայտնել, որ Չեչնիայում Ռուսաստանի բոլոր գործողությունները պետք է համարել ՌԴ ներքին գործը: Միաժամանակ նա համերաշխություն է հայտնել ծայրահեղական ուժերի, հատկապես կրոնական ծայրահեղականության նկատմամբ Ռուսաստանի դիրքորոշմանը: Պուտինի խոսքերով, Իրանի արտգործնախարարի դիրքորոշումը գրեթե համընկել է Ռուսաստանում պաշտոնական իսլամի ներկայացուցիչների դիրքորոշմանը:

Պրիմակովը Պուտինին «արժանի դեմք» է համարում

ՄՈՍԿՎԱ, 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Հայրենիք-Ամբողջ Ռուսաստան» ընտրադաշինքի առաջնորդ Եվգենի Պրիմակովը դրականորեն է արտահայտվել Վլադիմիր Պուտինի՝ որպես Ռուսաստանի հաջորդ նախագահի, թեկնածության վերաբերյալ: «Ես նրան արժանի դեմք եմ համարում», հայտարարել է նա այսօր Մոսկվայում կայացած մամլո ասուլիսում: Անդրադառնալով իր նախագահական հավակնություններին, Եվգենի Պրիմակովը նշել է, թե «չի [illegible] կանում դրանք քննարկել»: «Ես տակավին որոշում չեմ կայացրել [illegible]ցելու՞ եմ արդյոք նախագահական նախընտրական արշավին», [illegible] ընտրադաշինքի ղեկավարը:

digitised by A.R.A.R.@

Երբ նկարիչն իրեն հանում է վաճառքի

Երիտասարդական «Փոքր» թատրոնում նոր ներկայացում է

Մարդն ուզում է մնալ ինքն իր հետ, մնալ իր արվեստանոցում, իր նկարների հետ, իր նկարակալի առաջ: Մեծ նկարի՞չ է, տաղա՞նդ, հանճա՞ր: Այդ մասին նա չի մտածում: Նա ուզում է մնալ ինքն իր հետ: Ռոզալիո Կյառկառոն (Գեւորգ Հովակիմյանը): Սակայն ներս է խուժում կինը՝ Ռոզանելյան: Հռիփսիմե Խաչատրյանն է, ոչ այն Հռիփսիմե Խաչատրյանը, որը մեզ ծանոթ է հեռուստաէկրանից որպես Օլյա: Սա ուրիշ Խաչատրյան է. իտալուհի կին, իտալուհուն վայել հրայրքով, գրավչությամբ, ձգողական ուժով: Ներս է խուժում, իր հետ բերելով իր ու Ռոզալիոյի չորս երեխաներին: Այս ի՜նչ երեխաներ են, այս ի՜նչ երեխաներ: Աստված սրանց մի քիչ հանգստություն պարգեւի... Արդեն գլխի ընկաք. թատրոնում ենք, «Փոքր» թատրոնում: Ու բեմադրիչ Միդա Հովհաննիսյանը մեզ համար Լուիջի Պիրանդելլո է ներկայացնում. «Անավարտ ինքնանկար»: Բոլոր հրավիրվածներս (դահլիճում նստածները բոլորը հրավիրատոմսով են դահլիճ մտել, ոչ մի տոմս չի վաճառվել) առաջին 15-20 րոպեն իտալերենով ենք մտնում Պիրանդելլոյի այս նոր աշխարհը: Ու, պատկերացրեք, որ թարգմանության կարիք չի զգացվում: Միդա Հովհաննիսյանը մեր այսօրվա արվեստագետին է ներկայացնում, հայ արվեստագետին: Բնավ կարեւոր չէ, որ ներկայացումն սկսվում է իտալերենով: Մենք ենք, այսօրվա մեր վիճակը: Նկարիչ Կյառկառոն կամ պետք է զրկվի իր ընտանիքից, կամ՝ իր համոզմունքներից, իր արվեստից: Ողբերգական վիճակ, որում իր հերոսին հիանալի է տեղավորում Գեւորգ Հովակիմյանը: Իսկ Հռիփսիմե Խաչատրյանը ոչ միայն հանգիստ չի թողնում դատավորներին (Նարինե Ալեքսանյան, Հայկ Միխայելյան, Լուիզա Տեր-Սարգսյան, Արկադի Հովհաննիսյան), այլեւ հանդիսատեսին: Անընդհատ լարման մեջ ենք: Իտալացի կնոջ կերպար ստեղծած Հռիփսիմե Խաչատրյանը հիանալի է իրականացրել բեմադրիչի առաջարկած խնդիրը: Եվ ոչ միայն Հռիփսիմեն: Միդա Հովհաննիսյանը անդավաճան է ինքն իրեն: Նա փնտրում է, գտնում է նոր որակ արտիստի մոտ: Ու մեզ համար իսկապես նորություն են նոր Հռիփսիմե Խաչատրյանի ու Գեւորգ Հովակիմյանի նոր որակները: Անհանգիստ Միդա Հովհաննիսյանը նաեւ երիտասարդներ է հայտնաբերում. այս անգամ ասիստենտ Լիլիթ Դիլանյանին:

– Անչափ ճշտապահ, աշխատասեր, թատրոնին նվիրված աղջիկ է, – ասում է Միդա Հովհաննիսյանը Լիլիթ Դիլանյանի մասին: Ես հավատում եմ, որ նա դեռ կստիպի իր մասին խոսել:

Մենք էլ ենք հավատում:

Իսկ առայժմ տեղավորվում ենք պիրանդելլոյական այս տաք աշխարհում, որը նաեւ մեր կյանքն է, մեր այսօրը, սակայն, փառք Աստծո, լույս կա այստեղ, սեր մարդու նկատմամբ: Այս բեմադրությունը մեզ սովորեցնում է սիրել, եթե, իհարկե, մոռացել ենք այս մասին:

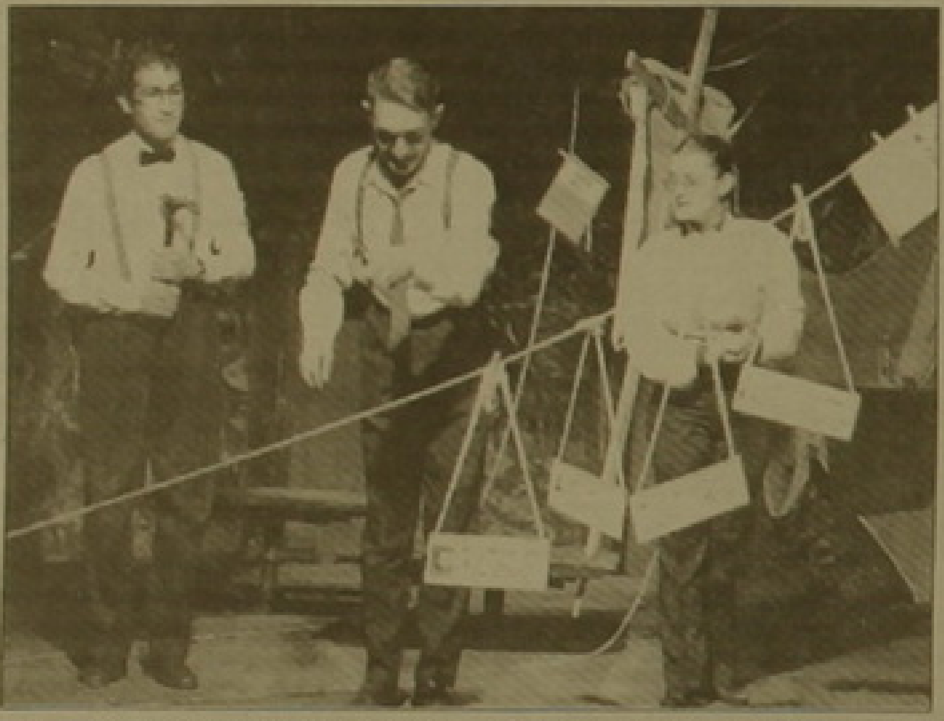

Ս. ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

Լռությունից անդին

Շվեդական ֆիլմերի փառատոն Երեւանում

Շվեդական կինոն Երեւանում է, կինոյի տան էկրանին, ու, թերեւս առավել, քան որեւէ այլ արվեստ, կարող է սեղմ ժամանակահատվածում (նոյեմբերի 15-18-ը) հայ հանդիսատեսին հնարավորություն տալ համեմատաբար անծանոթ շվեդական իրականության մասին պատկերացում կազմելու, նաեւ նշմարելու գեղարվեստական մտածողության այն զարգացումները, որ շվեդականը վերածում են համամարդկայինի:

Երբ շվեդական կինոարվեստ, ապա առաջին հերթին՝ Ինգմար Բերգման: Բայց մշակութային այս ձեռնարկի առավելությունը ոչ միայն համաշխարհային կինոյի խոշոր դասականի ֆիլմերի ցուցադրումն է, այլեւ հավաստումն այն բանի, որ շվեդ կինեմատոգրաֆիան, հանձինս երիտասարդ սերնդի կինոռեժիսորների, շարունակում է ասել իր ուրույն խոսքը կինոաշխարհում:

Նոյեմբերի 16-ին ցուցադրվեցին միանգամից երկու ֆիլմեր՝ Ի. Բերգմանի «Լռությունը» (1963) եւ ժամանակակից ռեժիսորներ Լենա Կոպելի եւ Անդերս Վալգրենի «Ճշմարտության պահը» (1998): Առաջինը մեծ ռեժիսորի 1961-63 թթ. նկարահանած «Ինչպես հայելու մեջ», «Հաղորդություն», «Լռություն» տրիլոգիայի վերջին ֆիլմն է, որի հաջողությունը, թերեւս, ռեժիսորի գերզգայուն ու խորաթափանց աշխարհընկալման մեջ է, օպերատորական (Սվեն Նյուկվիստ) բավականին յուրօրինակ, էքսպրեսիվ ձեռագրի մեջ նաեւ, որ ավելի հատուկ է սեւ-սպիտակ կինոյին: Անձի ներքին հոգեբանական խնդիրները, որ տեսաբանների մոտ շատ հաճախ հատուկ աշխատությունների են վերածվում, Բերգմանը կենդանի էկրան է հանում. տվյալ դեպքում ֆիլմի ելակետը երկու շվեդուհիների՝ Էսթերի եւ Աննայի մեկօրյա կանգառն է Տիմոկա քաղաքի հյուրանոցներից մեկում, որտեղ կամերային միջավայրը, սյուժետային պասիվությունը, հոգեվիճակային վերլուծությունը, իրերի ներքին զարգացումը (խոսքի սակավությունը ֆիլմում) ամբողջանում են մեկ անվան տակ՝ ամեն ինչ ասող «Լռություն»:

Կնոջ միայնության, ինքնորոնման ու ինքնահաստատման ձգտումի, նաեւ սեփական անզորության գիտակցման խնդիրը նույնքան պարզորոշ իրականության, դրսի աշխարհի արդյունքն է. պատուհանից դուրս աղմկոտ խաչմերուկ է, բեռնասայլեր, մարդիկ, տանկեր, ժամանակի վազքի մեջ ծնված անտարբերություն, հյուրանոցի սենյակում՝ ներանձնական դառը բախումներ բնույթով տարբեր երկու կանանց միջեւ: Ու այս ամենի կենտրոնում տասնամյա Յուհանն է՝ Աննայի որդին, որին վիճակված է ակամա մասնակիցը դառնալ իրեն այդքան խորթ, բայց միաժամանակ անչափ խորհրդավոր ու հետաքրքիր կանացի մի դրամայի, որ հետո գուցե խոր հետք թողնի նրա՝ որպես անհատի, ձեւավորման ճանապարհին:

Վատ է, երբ մարդը մենակ է: Սարսափելի է, երբ մենակ է կինը: Աշխարհիկ ամենավտանգավոր թակարդներն են լարված նրա համար: Ինգմար Բերգմանն է ասում իր «Լռություն» («Tystnaden») ֆիլմում: Եվ ասում է Ինգրիդ Թուլինի եւ Գուննել Լինդբլումի միջոցով: Տիմո փոքրիկ քաղաքում, արձակուրդից տուն վերադառնալիս, մի քանի օրով հյուրանոցի շքեղ համարներից մեկում պատսպարվում են Էսթերն ու Աննան, աշխարհի մոլորություններից փախած, մարդկային ամենամեծ մոլորություններից մեկի մեջ ընկած երկու կին: Լեսբուհիներ: Մտավորական Էսթերին բավարարում է այս վիճակը: Այս աշխարհից նա այլեւ ոչինչ չի պահանջում: Աննայի մարմինը (շքեղ մարմինը) նրան ամեն ինչ է տալիս: Գուցե Աննան էլ այդպես շարունակեր, եթե պատահաբար կիսախավար կաբարեում ականատեսը չլիներ կաբարեի մասնագետներից մեկի եւ ծիգ մարմին ունեցող մի կնոջ շատ սովորական սեռական մի գործողության:

Աննան նույնպես սկսում է տղամարդ տենչալ: Նրան այլեւս Էսթերի սերը չի բավարարում: Եվ սովորական, շատ սովորական սեր է սկսում կաբարեի այդ նույն մատուցողի հետ: Ինքն իրեն փրկում է, կործանելով Էսթերին, ավերելով նրա ակնկալիքները: Ու բնական մի բան է կատարվում. Աննան շարունակում է իր կյանքը աշխարհի հազարավոր, հարյուր հազարավոր կանանց նման: Նրա մարմինը առավել է սքանչանում: Մարդը փրկվում է:

Բերգմանը մեզ մի պարզ ճշմարտություն է հուշում. կնոջ մարմինը ջութակ է, եւ ամեն մի կնոջ համար վիրտուոզ ջութակահար է հարկավոր: Էրոտիկ, կամ սեռավար ոչինչ չկա այս ֆիլմում: Ամեն ինչ մաքուր է: Կնոջը ձոնված ամենաշքեղ հիմներից մեկը չէ՞ արդյոք Բերգմանի «Լռություն» ֆիլմը:

Օրվա ծրագրում տեղ գտած երկրորդ ֆիլմը՝ ռեժիսորներ Լ. Կոպելի եւ Ա. Վալգրենի «Ճշմարտության պահը» էապես տարբերվում է նախորդից թե՛ ոճական, եւ թե՛ բովանդակային առումներով. ժամանակակից իրականություն (ետխորհրդային Էստոնիա), իրար հաջորդող դեպքերի շղթա՝ կոնկրետ վերջաբանով, կոնկրետ հանգուցալուծմամբ: Հիշե՞լ, թե՞ չհիշել, ամեն ինչ սկսել նորի՞ց, թե՞ հենվել անցյալի իրողությունների վրա՝ այս է խնդիրը Էրիկի եւ Վիվիի հարաբերություններում, որն, ի վերջո, լուծվում է ավելի շուտ փաստերի «բարեհաճ» ճշմարտության բացահայտմամբ: Ֆիլմն, ինչ խոսք, դիտվում է մեծ հետաքրքրությամբ, տեղ-տեղ համեմված է նրբին հումորով, բայց, անկեղծ լինելու համար նշենք, որ այն հեռու է ռեժիսորական ուրույն մեթոդով կատարվող անհատի խոր, դետալային վերլուծությունից, ինչը Բերգմանի դեպքում նրա հանճարեղության ամենակարեւոր վկայությունն է:

ՄԵՐԻ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ,
ԱՆՈՒՇ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նա ընդամենը 82 տարեկան է

Հանդիպում Արա Ավագյանի հետ

Կաթողիկոսական վերջին ընտրությունների ժամանակ Սուրբ Էջմիածնում կարելի էր տեսնել հայ ժողովրդի մտավորականության ընտրանին: Այստեղ բազմաթիվ հայաստանաբնակ ծանոթ մարդկանց հանդիպեցինք, զրուցեցինք: Քիչ թիվ չէին կազմում սփյուռքից եկած անվանի հայերը, նաեւ այնպիսիները, որոնց մասին մայր հայրենիքում շատ քիչ բան գիտեինք:

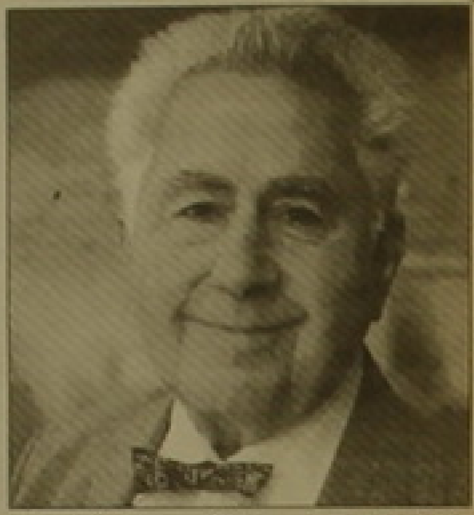

...Բազմահազար մարդկանց մեջ նա ոչ մի բանով չէր առանձնանում: Համեստ արտաքին, զգույշ շարժումներ, իսկապես աստվածավախ հայացք: Հատուկենտ ծանոթները միայն գիտեին, որ ԱՄՆ-ի Արեւմտյան թեմի պատվիրակ, պրոֆեսոր, Ֆրեզնոյի համալսարանի հայագիտական կենտրոնի հիմնադիր եւ ղեկավար Արա Ավագյանը երկար տարիներ զբաղվել է տիեզերական հետազոտություններով: Մասնագիտությամբ մաթեմատիկոս եւ ֆիզիկոս, պրոֆեսոր Ավագյանը հսկայածավալ աշխատանքներ է կատարել ԱՄՆ-ի տիեզերական հետազոտությունների կենտրոններից մեկում: Հասկանալի պատճառներով նա միայն սուղ տեղեկություններ է հայտնում կատարած աշխատանքների մասին: Ինձ հետաքրքրում է, թե ինչպես է գնահատվել պրոֆեսորի աշխատանքը:

– Իմ պահանջներու եւ ակնկալիքներու մեջ ես շատ բան չեմ ուզեր երբեւէ: Բայց անոնք իմ աշխատանքները գնահատողները, տվել են բարձրագույն պարգեւներն ու շնորհները, – ասում է պրն Ավագյանը:

Հնարավորություն չի ունեցել նախապատրաստական շրջանում շփվել հայազգի տիեզերագնաց Բաղյանի հետ, սակայն, ինչպես ինքն է ասում, «ամեն մեկիս գործը, ներդրած ամեն մի ջանքն ու հյուլեն ապահովեր են բոլոր կոսմոնավտներու թռիչքներու ապահովությունը»:

Հաճույքով խոսում է Ֆրեզնոյի համալսարանի իր ղեկավարած հայագիտական կենտրոնի մասին, ուր բազմաթիվ հետազոտություններ են կատարվում, դասախոսություններ կարդացվում, հայ ժողովրդի պատմության ճշգրիտ մեկնաբանման համար ճիգեր թափվում: Համարյա քառորդ դար նա ղեկավարում է «Հայաստանը պատմության էջերում» հանրագիտարանային հատորյակների կազմման եւ տպագրության գործը: Բացի սրանից, պրոֆեսոր Արա Ավագյանը լրջորեն զբաղվում է հայ համայնքի եւ Հայ առաքելական եկեղեցու գործերով: Պրոֆեսորը թարգմանական լուրջ գործունեություն է ծավալել: Արդեն թարգմանել եւ տպագրել է 15 հատոր: Հայ հոգեւոր գործիչների անգլերենի վերածված տեքստերը առավել ամբողջական են դարձնում օտարների կարծիքը հայերի մասին: Պրոֆեսորը հպարտությամբ նշում է, որ ժամանակին ծանոթ է եղել Ավետիք Իսահակյանին, հայ, ամերիկացի, անգլիացի հայագետներին: Նրանց հետ բազմաթիվ հուշեր կան կապված:

– Չե՞ք ուզում այդ հուշերը գրի առնել եւ հրատարակել, – հարցնում եմ:

– Է՜, արդեն 82 տարեկան եմ, – ասում է Արա Ավագյանը:

Բայց ես հավատում եմ, որ մի օր մենք կկարդանք այս հետաքրքիր մարդու հուշերը: Չէ՞ որ նա ընդամենը 82 տարեկան է:

ՍԵՐԳԵՅ ԳԱԼՈՅԱՆ

«Այս գիրքը մի հայ կարող էր գրել»

Ֆրանսիական գրքերի ցուցահանդես-վաճառք

«Նա փորձում էր մեկնել Դելֆի տաճարի խորհուրդը: Ի՞նչ էր նշանակում տաճարի մուտքին դաջված այդ միակ e տառը, արդյոք ինչ-որ բառի սկզբնատա՞ռ էր: Եվ մինչ փնտրում էր, վերագտավ իր մայրենի լեզուն: Լեզուն, որի հետ վերջին կապը կորցրել էր մոր մահվան հետ: Բայց վերադարձել էր Հունաստան ու փոքր առ փոքր ի մի էր բերում իր հունարենը», այսպես էր ամփոփում իր «Մայրենի լեզուն» հեղինակ Վասիլիս Ալեքզաքիսը ֆրանսիական գրքերի ցուցահանդես-վաճառքում՝ իր գրքի հայերեն թարգմանությունը գնորդների համար ստորագրելիս:

«Մայրենի լեզուն» մեկն է ֆրանսիական գրքերից, որոնք, ինչպես նշեց Հայաստանում Ֆրանսիայի դեսպանատան մշակույթի կցորդ Ռընե Մելդոնյանը, դեսպանատան օգնությամբ թարգմանվել ու տպագրվել են եւ ներկայացված են վաճառքի: Սրանցից Ալեքզաքիսի վեպն առանձնահատուկ է 1996-ին ստացած գրական «Մեդիսիս» մրցանակով: Ի դեպ, ինչպես տեղեկացանք հեղինակից, չնայած իր գրքերը սովորաբար թարգմանվում են գերմաներեն, իտալերեն եւ շատ ուրիշ լեզուներով, սա «Մայրենի լեզվի» առաջին թարգմանությունն է, եւ ինքն առաջին անգամ է թարգմանվել հայերեն: Վասիլիս Ալեքզաքիսի գրքերը որպես կանոն լույս են տեսնում միաժամանակ Փարիզում եւ Աթենքում՝ հունարեն եւ ֆրանսերեն:

«Ես դժվարություններ եմ ապրել Ֆրանսիայում հաստատվելով, փոխելով լեզուն, որոնցով շփվում եմ մարդկանց հետ: Բայց ավարտելով այս գիրքը՝ հասկացա, որ պիտի ընդունեմ երկվությունը: Պիտի ապրել՝ ներդաշնակելով այդ երկվությունը: Կարծում եմ՝ սա խնդիր է նաեւ շատ հայերի համար», համոզված է Վասիլիս Ալեքզաքիսը, որն այս գործն ու ընդհանրապես իր գործերն ամփոփում է որպես երկխոսություն միեւնույն մարդ հույնի եւ ֆրանսիացու ու մնացյալ աշխարհի միջեւ:

Սա թարգմանությունների առիթով: Բայց դեսպանատանը կազմակերպված ցուցահանդես-վաճառքին ներկայացված գրականության գերակշիռ հատվածը ֆրանսերեն է՝ ֆրանսիական դասականներ, ավելի մեծ չափով մոդեռն հեղինակներ, կոմիքսներ, բառարաններ: Գրքերն ամենատարբեր ֆրանսիական հրատարակություններից են՝ ընդհուպ հանրահայտ «Hachett»: Ինչպես նշեց Ռընե Մելդոնյանը, գրքերը վաճառվում են ճիշտ նույն արժեքով (գնով), ինչ ձեռք են բերվել Ֆրանսիայում՝ առանց որեւէ հավելավճարի: Դեսպանատունն ակցիայի կազմակերպիչն է, իսկ ֆինանսական կողմով զբաղվում է հայ-ֆրանսիական մշակութային ասոցիացիան: Նոյեմբերի 19-ին Երեւան կժամանեն նաեւ կոմիքսների հեղինակներ՝ Դյուպյուին եւ Բերբերյանը:

ԱՆՈՒՇ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՕՐԱՑՈՒՅՑ

Նոյեմբերի 18

- 212 տարի առաջ ծնվել է ֆոտոնկարահանման բնագավառում ֆրանսիացի գյուտարար Լուի Ժակ Դագերը:
- 1922 թ. մահացել է Մարսել Պրուստը, ֆրանսիացի գրող: Նա համարվում է «գիտակցության հոսքի» գրականության ստեղծող: Այդ հոսքը հետք է թողել 20-րդ դարի ամբողջ գրականության վրա:
- 1954 թ. մահացել է ֆրանսիացի բանաստեղծ, 20-րդ դարի ամենահայտնի քնարերգուներից մեկը Պոլ Էլյուարը:
- Այսօր լրանում է գերմանացի գրող Վիլհելմ Գաուֆի մահվան 170-ամյակը:
- Նոյեմբերի 18-ը նշվում է որպես ծխելուց հրաժարվելու միջազգային օր:
- Հին հայկական տոմարով Տրէ ամսվա Մասիս օրն է:

ՆԱԻՐԱ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ՖՈՒՏԲՈԼ

«Արարատը» պոկվում է հետապնդողներից

Բարձրագույն խմբի մրցաշարի հերթական տուրում կայացավ առաջնության ամենասկզբունքային հանդիպումներից մեկը, որի ելքը կարող է վճռորոշ լինել չեմպիոնի կոչման համար պայքարում: Աբովյանում առաջատարը «Արարատը», հյուրընկալել էր «Շիրակին»: Արդեն 4-րդ րոպեին արարատցիները բացեցին խաղի հաշիվը: Տուգանային հրապարակի մատույցներում Էմիլ Մեսրոպյանին վայր գցելու համար մրցավարը նշանակեց տուգանային հարված, եւ Արշակ Ամիրյանը ճշտակի հարվածով գրավեց դարպասը: Բացթողած գոլը «Շիրակին» ստիպեց մեծ ուժերով նետվել գրոհի: Իսկ «Արարատը», խաղը կառուցելով հակագրոհների վրա, բավական վտանգավոր պահեր էր ստեղծում մրցակցի դարպասին: Այնպես որ, ողջ հանդիպումն անցավ հավասար ու անզիջում պայքարում: Եղան դարպասները գրավելու հարմար առիթներ, սակայն այլեւս նոր գոլ չգրանցվեց: Խաղասկզբում խփված միակ գնդակը չափազանց կարեւոր հաղթանակ պարգեւեց արարատցիներին:

Մեծ հետաքրքրություն էր ներկայացնում նաեւ «Երեւան»-«Զվարթնոց» հանդիպումը: Երկու թիմերն էլ պայքար են մղում 4-րդ տեղի համար, եւ խաղի արդյունքը չափազանց կարեւոր էր: Առաջին խաղակեսում հաշիվը բացեց Սարգիս Նազարյանը: Ընդմիջումից հետո «Զվարթնոցը» եւս երկու անգամ հասավ հաջողության: Աչքի ընկան Մհեր Ավանեսյանն ու Նվեր Խաչատրյանը: Թվում էր, թե խաղի ելքը վճռված է, սակայն խաղավերջում ընդամենը մեկ րոպեի ընթացքում Կախա Գոգոլաձեն ու Վարազդատ Ավետիսյանը կրճատեցին հաշվի տարբերությունը: Բայց փրկել խաղն այլեւս անհնար էր:

Այլ խնդիր է լուծում «Կիլիկիան», որը համառ ջանքեր է թափում 7-րդ հորիզոնականից խույս տալու համար: Հերթական խաղը «Կիլիկիան» անցկացրեց Գյումրիում համանուն թիմի հետ: Հյուրերին հաջողվեց հաղթանակ տոնել (2-0), սակայն այն ձեռք բերվեց համառ մրցապայքարում: Հաշիվը առաջին խաղակեսում բացեց առաջնության լավագույն ռմբարկու Արման Քարամյանը: Աջից ստանալով Նշան Էրզրումյանի փոխանցումը Արմանը գլխի հարվածով խփեց առաջնությունում իր 20-րդ գնդակը: Ընդմիջումից հետո «Գյումրին» բավական ակտիվացրեց իր հարձակողական գործողությունները մի քանի անգամ սպառնալով հյուրերի դարպասին: Սակայն այդ դրվագներում կամ հաջող էր խաղում «Կիլիկիայի» դարպասապահ Կարեն Բաբայանը, կամ էլ վրիպում էին գյումրեցիները: «Կիլիկիան» էլ վտանգավոր հակագրոհներ էր կազմակերպում, որոնցից մեկը դիպուկ հարվածով եզրափակեց Նշան Էրզրումյանը: Չնայած պարտությանը, «Գյումրին» վատ տպավորություն չթողեց: «Ցեմենտը», հյուրընկալվելով «Էրեբունուն», փաստորեն լուրջ դիմադրության չհանդիպեց: Այդ է վկայում նաեւ խաղի հաշիվը 7-1:

Նոյեմբերի 21-ին կկայանան 28-րդ տուրից հետաձգված խաղերը: Մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում «Զվարթնոց»-«Ցեմենտ» եւ «Էրեբունի»-«Կիլիկիա» հանդիպումները:

Մրցաշարային աղյուսակ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Արարատ	29	21	5	3	58-18	68
2. Շիրակ	28	20	3	5	82-29	63
3. Ցեմենտ	27	19	3	5	69-18	60
4. Երեւան	28	13	5	10	54-36	44
5. Զվարթնոց	27	12	6	9	41-33	42
6. Կիլիկիա	28	10	4	14	55-44	34
7. Էրեբունի	27	9	5	13	33-42	32
8. Գյումրի	28	2	1	25	21-109	7

Ինչպես արդեն տեղեկացրել ենք, նախորդ տուրի «Արարատ»-«Երեւան» հանդիպումը մնացել էր անավարտ: 86-րդ րոպեին «Երեւանը», դժգոհ մրցավար Անդրանիկ Բոնջուկյանի մրցավարությունից, որը թիմի երեք խաղացողի հեռացրել էր դաշտից, լքել էր խաղադաշտը:

Ֆուտբոլի հանրապետական ֆեդերացիայի կարգապահական կոմիտեն, քննարկելով միջադեպը, ընդունել է համապատասխան որոշում: Հանդիպման հաշիվը (3-1) չեղյալ է համարվել եւ «Երեւանին» գրանցվել է պարտություն 0-3 հաշվով: Ակումբը տուգանվել է 250 հազար դրամով: 150 հազար դրամով տուգանվել է «Երեւան» ակումբի նախագահ Լեւոն Հարությունյանը, որը մինչեւ մրցաշրջանի ավարտը զրկվել է իր պարտականությունները կատարելուց: Որակազրկվել են նաեւ այդ խաղում դաշտից հեռացված «Երեւանի» ֆուտբոլիստները. Ալբերտ Անեմյանը՝ 5, Հայկ Բաքայանը՝ 2, Արսեն Հովսեփյանը՝ 1 խաղով:

ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Ինտերմոտոր Արմենիա ՀՁՓԲԸ • Intermotor Armenia JV CJSC

M-class
ճանապարհը Ձերն է
Own the Road

ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ ԵՎ ՑՈՒՑԱՍՐԱՀ
Արամի 2, Երևան 375010
Հայաստանի Հանրապետություն
Հեռ. (374-2) 52-80-85
(374-2) 58-12-75
Ֆաքս. (374-2) 56-51-79
(374-2) 15-18-50
Էլ.փոստ. intmot@arminco.com

OFFICE & SHOWROOM
2 Arami St., Yerevan 375010
Republic of Armenia
Tel.: (374-2) 52-80-85
(374-2) 58-12-75
Fax: (374-2) 56-51-79
(374-2) 15-18-50
E-mail: intmot@arminco.com

Mercedes-Benz
Ավտոմոբիլի ապագան

ԽԱՉԲԱՌ

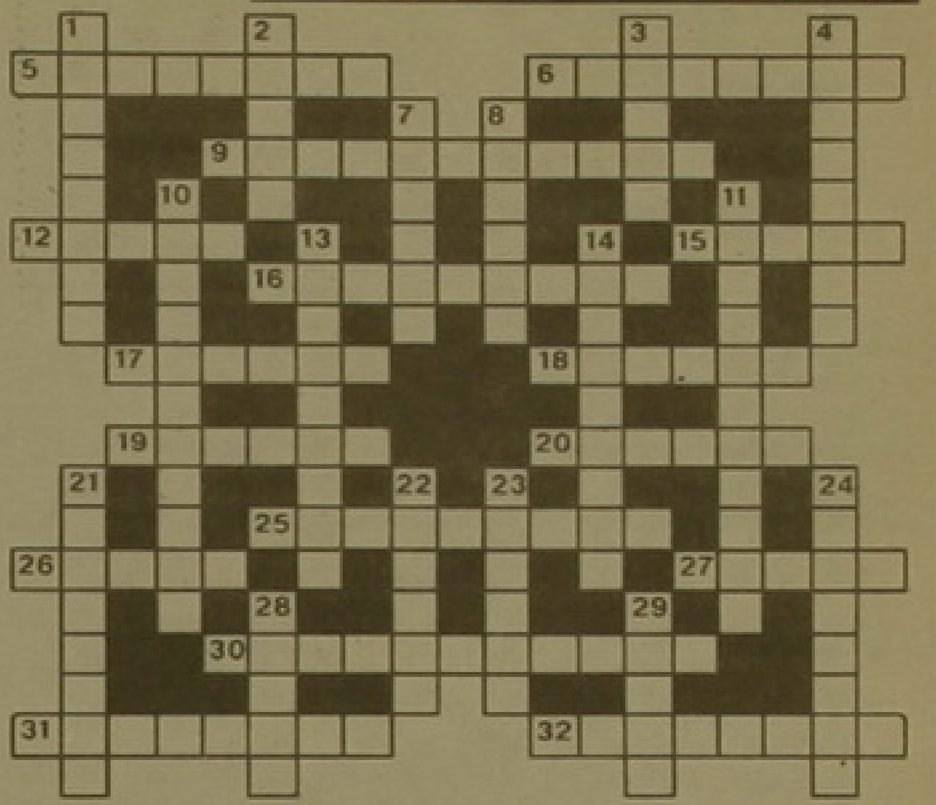

Ուղղահայաց

1. Չեխ թարգմանչուհի, հայագետ: 2. Երկրաչափական մարմին: 3. Ուտելի բանջար, սագախոտ, թախտիկ: 4. Ամերիկացի գրող, «Տարեկանի արտում անդունդի եզրին» վիպակի հեղինակը: 7. Նավահանգստային քաղաք Արեւմտյան Նորվեգիայում, Հյուսիսային ծովի ափին: 8. Զորավար Լ. Շանթի «Կայսր» դրամայում: 10. 1891 թ. Շուշիում գործող թատրոնի անունը, որը կառուցվել էր թատերական եւ հասարակական մի գործչի գումարներով: 11. Թամանյան դիվիզիայի հրամանատար, գեներալ-մայոր: 13. Ամերիկացի գրող, «Գիշերն անուշ է» վեպի հեղինակը: 14. Դոստոեւսկու հերոսներից: 21. Պղնձի դարի բնակավայր Երեւանի հարավ-արեւմտյան մասում: 22. Հերոս Շեքսպիրի «Ռոմեո եւ Ջուլիետ» ողբերգությունում: 23. Բյուրեղապակու գործարան Մոսկվայում: 24. Սովետական Միության հերոս, ավիացիայի հայ մարշալ: 28. Հայ աշուղ: 29. Բուդդայական տաճարներով հարուստ հնավայր Հնդկաստանում:

Հորիզոնական

5. Ամերիկացի բանաստեղծ, «Հայավաթի երգը» պոեմի հեղինակը: 6. «Մեր հոգսերի ձմեռը» վեպի հեղինակը: 9. Տեքստի մեկ կամ մի քանի նախադասություններից կազմված հատվածը: 12. Իսրայելի Պաղեստինից գրաված տարածք: 15. Խաղողի տեսակ: 16. Թերակղզի Եվրոպայի հարավ-արեւմուտքում: 17. Կրոնավորի հագուստ: 18. Եվրոպական զուգամար: 19. ԱՄՆ-ի առաջին տիկինը: 20. ԱՄՆ-ի պետքարտուղարի տեղակալը: 25. Միջնադարում հասարակ մետաղները ազնիվների վերածելու գործով զբաղվող մարդ: 26. Դարբնի գործիք: 27. Ֆրանսիացի կինոդերասանուհի, աստղ: 30. Հռոմի Կապիտոլիումի հրապարակում վեր խոյացած հեծյալ Մարկոս Ավրելիոսի արձանի հեղինակը: 31. Գետ ԱՄՆ-ում, որը հնդկացիների լեզվով թարգմանվում է մեծ գետ: 32. Ավիացիայի հայ գեներալ-մայոր:

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց

1. Բոստոն: 2. Սաֆո: 3. Աղամանդ: 4. Ալակ: 5. Մեծամոր: 6. Դվին: 7. Կարաստ: 12. «Ալլանով»: 13. Ֆարադեյ: 15. «Արարա»: 16. Գազան: 17. Բանակ: 18. Շիլկա: 22. Քարավան: 23. Փայլածու: 24. Մոխնա: 26. Սանթուր: 27. Օսակա: 28. Հայց: 30. «Կայծ»:

Հորիզոնական

1. Բոսնիա: 5. Սանդալ: 8. Դիոնե: 9. Ուրֆա: 10. Լիար: 11. Ադրբաջար: 14. Սարատոգ: 17. Բոմարշե: 19. Դալար: 20. Բազազ: 21. Ուպիս: 22. Քարանի: 24. Մադոյան: 25. Կարենաս: 29. Մարեկր: 31. Միան: 32. Շանթ: 33. Արկած: 34. Սասուն: 35. Ուղեծիր:

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

18 Նոյեմբեր

17.00 Հայլուր
17.20 Սանկտության մոլորակ
18.00 Հեռուստասերիալ «Մուրճ կնոջ բուռ մունքով»
18.55 Խոշոր շահում
19.30 Հեռուստասերիալ «Կրեր»
20.00 Առողջություն
20.25 Արտակարգ ալիք
20.35 Տունտունիկ
21.00 Հայլուր
21.40 Հիթ շքերթ
22.10 Բարի ակնթարթ
22.50 Կարճամետրաժ կինոնկար «Աստված, ինչի՞ համար»
00.00 Հայլուր
00.20 Կեսգիշերային ճեպընթաց
01.20 Ուրիկոն+

Պրոմեթեւս

9.05 Վաղ առավոտյան
10.00 Մուլտֆիլմ
10.20 Սերիալ «Կանանց աշխարհը» (9-րդ մաս)
11.10 Մոմպլան եւ ընկ.
11.40 Երգում է Պլասիդո Դոմինգոն
12.00, 18.00, 20.30, 1.00 Լուրեր
18.20 Մուլտֆիլմ
18.40 Վավ. սերիալ «Բնության պահապան» (14-րդ մաս)
19.05 Երիտասարդական ծրագիր «Ելակետ»
19.25 Վավերագրական ֆիլմ «Գերմանացիները եւ նրանց մեքենաները»
20.00 Երաժշտական ծրագիր «Սոլի բանալի»
21.00 Սերիալ «Հարավային ծովերի պատմություններ» (5-րդ մաս)
21.50 Զրույց-շոու «Մենյակ»
22.35 Ուշ երեկոյան
23.15 Գ/Ֆ «Երկու լուսինների միաձուլումը»
01.20 Գ/Ֆ «Մավերիկ»

9.00 Տոմար
առավոտյան Կամ... կամ (կրկնություն)
19.00 Հումորակ
19.10 «Չոփոլը» ներկայացնում է բնաշխարհ
19.30, 21.30, 23.30, 2.30 Սուրհանդակ
19.50 Մամուլի խոսնակ
20.05 Համերգ
20.30 Աստարեզ
21.10 Չոփիկ
21.50 Գ/Ֆ «Գիշերային մարդասպանը»
24.00 Մեղոռ
0.05 Երաժշտական դադար
0.15 «Կինո-2»-ը ներկայացնում է, Գ/Ֆ «Գետ Ծովի»
2.10 ART VIDEO

7.00 Բարի առավոտ
10.00 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Քնքուշ թույն»
16.00 Նորություններ
16.20 Մուլտսերիա «Ինչպես էին կազակները հարսանիքին լեֆ անում»
16.40 Անցած փողոց
17.10 Վիկտորինա երեխաների համար
17.30 ...Մինչեւ 16 եւ բարձր
18.00 Սերիալ «Քնքուշ թույն»
19.00 Նորություններ
19.25 «Կալամբուր»
19.55 Գործընթաց
20.40 Սերիալ «Բուդուլայի վերադարձը»
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
23.00 Գ/Ֆ «Հուշանվեր դատախազի համար» (դերերում Յու. Սոլոմին, Գ. Բելյաեւա, Պ. Վելյամինով, 1989 թ.)
00.40 Քաղաքականություն
01.15 Նորություններ
01.35 Գ/Ֆ «Միսիս Լի Հարվի Օսվալդը» (դերերում Հ. Բ. Քարթեր, Ռ. Դիկսոն, Ֆ. Ռուդեյ, ԱՄՆ, 1993 թ.)

РТР

7.30-10.20 Բարի լույս, Ռուսաստան
8.00, 9.00, 10.00 Լուրեր
9.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.20 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
10.30 Հեռուստախանութ «Արենա-սպորտ»
11.00 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
11.10 Սերիալ «Գնչուհին»
12.00 Սերիալ «Մեր գաղտնիքի ամառը»
13.00 Ռոման Օսեր Ալեքսանդր Տիխոնովի հետ
13.50 Հոմեոպաթիա եւ առողջություն
14.00, 18.00, 20.00, 22.00, 02.00 Լուրեր
14.20 Հեռուստախաղ «Հարյուրը մեկին»
15.10 Սերիալ «Անտոնելլա»
16.05 Սերիալ «Վայրի հրեշտակը»
17.00 Խանութ բազմոցի վրա
17.20 Բժշկական լուրեր
17.30 Մուլտֆիլմեր
18.20 Աշտարակ
18.55 Սերիալ «Կոմիսար Ռեքս»
20.30 Ռուսական սերիալ «Բանալու պտույտ»
21.25 «Սպիտակ թութակ» ակումբ
22.45 Ռուսական սերիալ «Բանալու պտույտ»
23.35 Կինոյի ժամ. Թիմոթի Դալտոնը «Խաղաքիլը» ֆիլմում (ԱՄՆ)
01.30 «Ժողովուրդն ուզում է իմանալ»
01.45 Հերթապահ բաժանմունք
02.20 Բասկետբոլ. Եվրալիգա. տղամարդիկ ԲԿՄԱ-«Պաոկ» (Հունաստան)
03.25 Խանութ բազմոցի վրա

digitised by A.R.A.R.@

USAID

AED

Academy for Educational Development

ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալությունը (USAID) եւ Կրթության զարգացման ակադեմիան (AED) հայտարարում են

ԱՄՆ-ում կայանալիք «Կանանց հասարակական կազմակերպությունների կառավարման զարգացումը» վերապատրաստման ծրագիր եւ հրավիրում են Հայաստանի հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին եւ համայնքների ակտիվ գործունյա կանանց մասնակցելու ծրագրին: Այն նպատակ է հետապնդում խթանել հասարակական կազմակերպությունների զարգացման գործընթացը եւ բարելավել հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների կազմակերպչական հմտությունները, ինչպես նաեւ տնտեսական եւ հասարակական խնդիրները լուծելու ունակությունը:

Ծրագիրը տեղի կունենա ԱՄՆ-ում

Ծրագրի ժամկետներն են. 2000 թ. **հունվարի 9-ից փետրվարի 5-ը**

Ծրագրին հավակնորդները պետք է ներկայացնեն ոչ կառավարական կազմակերպություններ կամ լինեն համայնքների ակտիվ գործունյա կանայք, որոնք

1. Նշանակալի հետաքրքրություն ունեն իրենց ոչ կառավարական կազմակերպության զարգացման գործում,
2. Կազմակերպության աշխատանքներում ունեն կարեւոր ներդրում,
3. Ունեն երկարատեւ աշխատանքային փորձ իրենց կազմակերպությունում,
4. Պատրաստ են սովորելու, նոր գաղափարներ ընդունելու եւ ընդունակ են գործնականից նոր գիտելիքներ եւ փորձ ձեռք բերելուն,
5. Լիարժեք հասկանան ոչ կառավարական կազմակերպության զարգացման խնդիրների շրջանակը եւ օժանդակել դրանց լուծմանը:

Ծրագրի մասնակիցները կընտրվեն մրցութային եղանակով: Յուրաքանչյուր հավակնորդ կգնահատվի ըստ հատուկ մշակված չափանիշների եւ բարձր միավոր ստացածների հետ ընտրական հանձնաժողովը կանցկացնի հարցազրույց:

Մրցույթի պայմաններին ծանոթանալու համար խնդրում ենք դիմել AED-ի գրասենյակ ոչ ուշ, քան 1999 թ. **նոյեմբերի 22-ը, ժամը 18:00-ը**:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար խնդրում ենք դիմել

Անահիտ Երնջակյանին

կամ

Լիլիթ Պապոյանին:

Կրթության զարգացման ակադեմիա հետեւյալ հասցեով՝ Այգեձորի նրբանցք 54ա, Երեւան:
Հեռ. ***27-17-20, 27-70-08, 74-02*** *(կառավարական),* ***AT&T/FAX 151-945****, էլ-փոստ: aed@arminco.com*

UMCOR

ԱՄՔՈՐ կազմակերպությունը հայտարարում է տենդեր 70 տոննա պանիր գնելու համար

ԱՄՔՈՐ ամերիկյան մարդասիրական կազմակերպությունը ցանկանում է գնել **70 տոննա** տեղական արտադրության Լոռի պանիր մանկատների, տուն-ինտերնատների, օժանդակ դպրոցների եւ նմանատիպ հիմնարկությունների սոցիալապես անապահով շահառուներին անվճար բաժանելու նպատակով:

Հայտ կարող են ներկայացնել միայն այն ձեռնարկները, որոնց գործունեությունը պետականորեն գրանցված է եւ ունեն Լոռի պանիր արտադրելու արտոնագիր:

Առաջարկվող պանիրը պետք է ստուգվի եւ ըստ սանիտարա-հիգիենիկ ցուցանիշների համապատասխանի ՀՀ-ում գործող նորմերին: Պանիրը պետք է բավարարի հետեւյալ որակական հատկանիշները՝ **յուղայնությունը չոր նյութերում- ոչ պակաս քան 50 %, աղի պարունակությունը- ոչ ավել քան 3.5 %, խոնավություն- ոչ ավել քան 44 %, հասունացման շրջանը- առնվազն 2 ամիս:**

Հայտում առաջարկվող պանրի նվազագույն քանակությունը (լոտի չափը) հինգ տոննա է:

ԱՄՔՈՐ-ը պանիրը կգնի **հինգ ամիսների ընթացքում,** հավասար քանակություններով **2000 թվականի փետրվարից մինչ հունիս:**

Նախագծի ձեռնարկները կարող են հայտի ձեւ վերցնել ԱՄՔՈՐ-ի Երեւանյան գրասենյակից (**Կարապետ Ուլնեցու, նախկին Զափարիձեի փողոց, 16 տուն, հեռ. 24-81-41 եւ 28-29-77**): Հայտերը պետք է ներկայացվեն կնքված ծրարների մեջ ոչ ուշ, քան սույն թվականի **դեկտեմբերի 1-ը, մինչեւ ժամը 17–ը:**

Կքննարկվեն միայն ամբողջական տեղեկություններ պարունակող հայտերը:

Հայտերը պետք է ընդգրկեն տեղեկություններ հետեւյալի մասին. ձեռնարկության անվանումը, տնօրենի անունը, լրիվ հասցեն, հեռախոսի համարը, պետական ռեգիստրի, ձեռնարկության սեփականության կարգավիճակին վերաբերող վկայականների (սեփականաշնորհման վկայական, վարձակալման պայմանագիր...), սննդամթերքի համապատասխանության եւ վերոհիշյալ պանիրը արտադրելու արտոնագրի պատճենները, առաջարկվող լոտերի քանակը եւ մեկ կիլոգրամի գինը հայկական դրամով՝ առանց ԱԱՀ-ի:

Առաջարկված հայտերը կքննարկվեն ԱՄՔՈՐ-ի կողմից **1999 թ. դեկտեմբերի 2-ին** եւ առաջարկված պանրի որակը ստուգելուց հետո, տենդերի հաղթողների հետ ԱՄՔՈՐ-ը կկնքի պայմանագրեր մինչեւ **1999 թ. դեկտեմբերի 28-ը:**

ԱՄՔՈՐ-ն իրավունք է վերապահում առանց որեւէ պատճառի մերժել ցանկացած եւ բոլոր հայտերը:

USAID

AED

Academy for Educational Development

ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալությունը (USAID) եւ Կրթական զարգացման ակադեմիան (AED) տեղեկացնում են

տնտեսական թեմաներով գրող լրագրողներին, որ «Անցման շրջանի տնտեսությունների հիմնախնդիրները» զեկուցումների շարքի հերթական հանդիպումը կկայանա **նոյեմբերի 19-ին, ժամը 11:30-ին** Թեքեյան մշակութային կենտրոնում *(Խանջյան 50)*:

Հանդիպմանը կմասնակցեն **TACIS**-ի հայաստանյան գրասենյակի գործադիր տնօրեն

Արա Հակոբյանը,

ՀՀ արդյունաբերության նախարարության արտաքին շուկաների եւ տարածաշրջանային համագործակցության վարչության պետ

Տիգրան Դավթյանը:

Թեման **«Միջազգային առեւտրի հետ կապված հիմնահարցերը Հայաստանում. առեւտրի բարելավման պայմանները եւ Միջազգային առեւտրի կազմակերպությանը ՀՀ անդամակցության կարգավիճակը»:**

ARMENTEL

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արմենտելն աշխատանքի է հրավիրում քարտուղարի: Պահանջվում է անգլերեն լեզվի մասնագիտական բարձրագույն կրթություն, համակարգչային գիտելիքների տիրապետում:

Ցանկացողները մինչեւ 1999 թ. նոյեմբերի 22-ը ռեզյումեները կարող են ներկայացնել հետեւյալ հասցեով՝ Երեւան, Սարյան 2, 6-րդ հարկ, գլխավոր վարչական տնօրենի ընդունարան, հեռ. 281052 կամ 289204:

ԱՐՄԵՆՏԵԼ ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ARMENTEL

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արմենտելը հայտարարում է մրցույթ՝ գործարանային արտադրության միջանկյալ տեսակի մոցների համար:

Այն կազմակերպությունները, որոնք ցանկանում են մասնակցել մրցույթին, պայմաններին ծանոթանալու համար կարող են դիմել հետեւյալ հասցեով՝ Երեւան, Սարյան 2, 6-րդ հարկ, 634 սենյակ, հեռ. 28 70 66: Առաջարկությունների փակ ծրարների ներկայացման վերջին ժամկետը 1999 թ. նոյեմբերի 30-ը, ժամը 12:00-ն է:

ԱՐՄԵՆՏԵԼ ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ARMENTEL

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արմենտելը հայտարարում է մրցույթ Գեղամիտս, Արբաթ, Արմաշ, Երասխ, Սուրենավան, Գետափ, Կուտական, Ծովակ, Ծավ, Շիկահող, Հանդ գյուղերի հեռախոսային բաժանորդային ցանցի վերակառուցման համար: Այն շինարարական կազմակերպությունները, որոնք ցանկանում են մասնակցել մրցույթին պայմանների, ինչպես նաեւ աշխատանքների մասնագրերի փաթեթը կարող են ստանալ հետեւյալ հասցեով՝ Արմենտել ՀՁ, Սարյան 2, 6-րդ հարկ, 634 սենյակ, հեռ. 28 70 66: Մրցույթին մասնակցելու արժեքը կազմում է 3 հազար դրամ (անվերադարձ), որը պետք է վճարվի Արմենտել ՀՁ ՓԲԸ հաշվին (Սարյան 22, «Հայկապբանկ» ՓԲԸ Խ/Հ 151001000562): Վճարման անդորրագիրը պետք է ներկայացնել մրցութային փաթեթը վերցնելիս:

Առաջարկությունների փակ ծրարների ներկայացման վերջին ժամկետը 1999 թ. նոյեմբերի 23-ը, ժամը 12:00-ն է:

ԱՐՄԵՆՏԵԼ ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԵՔ «ԱԶԳ»-ԻՆ ԶԵՂՋ ԳՆԵՐՈՎ

Ամսական բաժանորդագրություն
~~2100~~ 2000 դրամ
Եռամսյա բաժանորդագրություն
~~6300~~ 5000 դրամ
Վեցամսյա բաժանորդագրություն
~~12600~~ 9000 դրամ

ARMENTEL

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արմենտելը հայտարարում է աշխատանքային անվտանգությունն ապահովող միջոցների մրցույթ:

Այն կազմակերպությունները, որոնք ցանկանում են մասնակցել մրցույթին, պայմաններին ծանոթանալու համար կարող են դիմել հետեւյալ հասցեով՝ Երեւան, Սարյան 2, 6-րդ հարկ, 634 սենյակ, հեռ. 28 70 66: Առաջարկությունների փակ ծրարների ներկայացման վերջին ժամկետը 1999 թ. նոյեմբերի 30-ը, ժամը 12:00-ն է:

ԱՐՄԵՆՏԵԼ ՀՁ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՍՓՅՈՒՌ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (590000), տեղեկագրով (1800 դրամ), սկավառակով (3600 դրամ), INTERNET ցանցով (www.arminco.com/spyur; spyur.acc.am; armscape.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69150. Պատվեր 1155. Տպաքանակ 4000. Ստորագրված է տպագրության՝ 17. 11. 1999. Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@